

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Кафедра публічного та приватного права

ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ
ЦИВІЛЬНИХ ТА ГОСПОДАРСЬКИХ СПРАВ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських (практичних) занять та самостійної роботи
для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 «Право»
освітньо-професійної програми «Цивільна та господарська юстиція
(Суд. Нотаріат. Правова допомога)»

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри
публічного та приватного права
Протокол № 5 від 18 травня 2023 р.

Чернігів 2023

ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ЦИВІЛЬНИХ ТА ГОСПОДАРСЬКИХ СПРАВ. Методичні вказівки до семінарських (практичних) занять та самостійної роботи для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 «Право» освітньо-професійної програми «Цивільна та господарська юстиція (Суд. Нотаріат. Правова допомога)» / Укл.: Апанасенко К. І. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2023. 58 с.

Укладач:

АПАНАСЕНКО КАТЕРИНА ІВАНІВНА, доцент кафедри публічного та приватного права, доктор юридичних наук, доцент

Рецензент:

ЛИТВІНЕНКО ВАЛЕНТИНА МИКОЛАЇВНА, завідувачка кафедри публічного та приватного права, кандидат юридичних наук, доцент

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1 ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ЦИВІЛЬНИХ ТА ГОСПОДАРСЬКИХ СПРАВ»	8
1.1 Тематичний план навчальної дисципліни «Особливості розгляду окремих категорій цивільних та господарських справ»	8
1.2 Структура навчальної дисципліни.....	14
1.3 Методи поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Особливості розгляду окремих категорій цивільних та господарських справ»	15
2 ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	17
Семінарське заняття 1. Тема 1: Особливості розгляду справ, що виникають із сімейних правовідносин.....	17
Семінарське заняття 2. Тема 2: Особливості розгляду справ, що виникають із трудових правовідносин та вирішуються в порядку цивільного судочинства	22
Семінарське заняття 3. Тема 3: Особливості розгляду справ, що виникають із земельних, корпоративних та інших правовідносин.....	26
Семінарське заняття 4. Тема 4: Порядок розгляду справ про банкрутство.	32
Семінарське заняття 5. Тема 5: Третейське судочинство як альтернативний спосіб вирішення спорів	37
Семінарське заняття 5. Тема 6: Міжнародний комерційний арбітраж. Інвестиційні арбітражі	37
Семінарське заняття 6. Тема 7: Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних та господарських справах. Судовий контроль за виконанням судових рішень	42
Семінарське заняття 7. Тема 8: Розгляд цивільних і господарських спорів за участю іноземних осіб. Визнання та звернення до виконання рішень іноземних судів.....	47
Самостійна робота по темі 9: Оскарження в загальних та господарських судах рішень третейських судів і міжнародного комерційного арбітражу, видача наказів на примусове виконання рішень третейських судів. Визнання та надання дозволу на виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу	53
3 ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ	56

ПЕРЕДМОВА

Здобувачі вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Цивільна та господарська юстиція (Суд. Нотаріат. Правова допомога)», здобувають поглиблені знання норм цивільного процесуального й господарського процесуального права, а також практичні навички застосування цих норм, претензійно-позовної роботи, уміння складати процесуальні документи, консультивати щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях. Задля досягнення відповідних цілей до освітньої програми включено вибірковий спецкурс «Особливості розгляду окремих категорій цивільних та господарських справ».

Мета навчальної дисципліни «Особливості розгляду окремих категорій цивільних та господарських справ» – ознайомлення здобувачів вищої освіти із правовим регулюванням порядку розгляду та судовою практикою вирішення деяких категорій цивільних і господарських справ, з поширеними у багатьох країнах світу альтернативними способами вирішення спорів, поглиблення знань чинного господарського процесуального та цивільного процесуального законодавства, набуття умінь і навичок застосовувати отримані знання на практиці.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- ознайомлення здобувачів вищої освіти з процесуальними особливостями розгляду окремих різновидів цивільних і господарських спорів і цивільних справ окремого провадження (із сімейних і трудових правовідносин, про недійсність правочинів, земельних, корпоративних справ, спорів у сфері містобудування тощо);
- засвоєння студентами правил розгляду справ про банкрутство;
- вивчення принципів, джерел правового регулювання, юрисдикції, порядку вирішення цивільно-правових і господарсько-правових справ третейськими судами, вивчення процесуального становища учасників третейського судочинства;
- вивчення студентами правил функціонування міжнародного комерційного арбітражу, у тому числі специфіки роботи системи інвестиційних арбітражів;
- засвоєння студентами знань про визнання та звернення до виконання рішень іноземних судів, а також вивчення порядку оскарження в загальних та господарських судах рішень третейських судів і міжнародного комерційного арбітражу, розгляду справ про видачу наказів на примусове виконання рішень третейських судів та про визнання й надання дозволу на виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу;
- вивчення особливостей розв'язання процесуальних питань, що пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних та господарських справах, а також питань судового контролю за виконанням судових рішень;
- вивчення специфіки розгляду цивільних і господарських спорів за участю іноземних осіб;
- практичне засвоєння порядку розгляду та судової практики вирішення

окремих категорій цивільних та господарських спорів; набуття вміння аналізувати правові проблеми та надавати консультації, пов'язані з розглядом цивільних та господарських справ та захистом прав у суді, формулювати та обґрунтовувати відповідні правові позиції та складати окремі процесуальні документи (заяви по суті справи, заяви про видачу судового наказу тощо);

- закріплення навичок вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних (інформаційні системи пошуку судової практики тощо),

а також досягнення таких програмних результатів навчання, як набуття умінь:

- формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми (ПРН 4);

- вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних (ПРН 15);

- готувати проєкти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку, зробленого у різних правових ситуаціях (ПРН 22);

- надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях (ПРН 23).

Невід'ємним важливим елементом навчального процесу є семінарські (практичні) заняття, під час яких основна увага зосереджується на поглибленні навичок застосування норм процесуального права, умінні студентів вирішувати практичні ситуації, робити власні обґрунтовані судження з приводу шляхів вирішення окремих проблем процесуально-правового характеру і надання допомоги/ консультацій юридичним і фізичним особам у судовому чи альтернативному позасудовому захисті їхніх прав та інтересів. Опанування спецкурсу неможливе без навчання й тренування студентами навичок по складанню процесуальних документів. Питання в межах тем, передбачених програмою спецкурсу, дозволяють глибше засвоїти насамперед ситуаційні задачі, виконання інших практично орієнтованих завдань.

Пропоновані методичні вказівки для підготовки студентів до семінарських (практичних) занять та самостійної роботи також передбачають поглиблення знань студентів із судової практики вирішення найпоширеніших категорій цивільних і господарських спорів та застосування норм процесуального права. Задля цього здобувачам вищої освіти пропонується великий перелік тем для аналізу судової практики, з якою можна ознайомитись у відповідних загальнодоступних джерелах (мова про них далі).

За кожною темою в методичних вказівках наведено перелік основних теоретичних питань, запропоновано теми для написання рефератів та підбірок матеріалів (оглядів) судової практики, сформульовані задачі й практичні завдання, вирішення яких сприятиме опануванню дисципліни.

Студенти можуть готувати виступи на наукових заходах (тези доповідей), писати статті за темами рефератів, а також за узгодженими з викладачем темами. Також у методичних рекомендаціях викладено перелік контрольних питань для перевірки знань студентів з дисципліни.

Для підготовки до семінарських (практичних) занять і виконання самостійної роботи за кожною темою студентам запропоновано перелік законодавчих актів і рекомендаційних роз'яснень вищих судових інстанцій, оглядів судової практики Верховного Суду, рекомендовано навчальну й наукову літературу.

Реферати (як форма індивідуально-дослідної роботи) готуються студентами за темами, запропонованими в методичних вказівках. Підготовка відповідних робіт передбачає опрацювання наукової літератури, орієнтовний перелік якої наводиться, та судової практики за відповідними темами (за наявності). Виконання реферату включає висвітлення наукових позицій за заданою темою, судової практики та їх аналіз.

Основні вимоги до рефератів такі. Обсяг робіт - орієнтовно 5-8 сторінок, текст викладається з інтервалом 1,5 шрифтом Times New Roman кеглем 14, обов'язково наводиться список використаних джерел (наукові статті, правові позиції Верховного Суду, коментарі до ЦПК, ГПК тощо). При написанні робіт важливо, щоби була повністю й всебічно розкрита тема роботи, а не досягнуто встановлений обсяг роботи. Робота має розкривати актуальний стан наукової проблеми, судової практики. Наукова література, яка використовується, повинна бути датована, принаймні в більшості, останніми п'ятьма роками. За наявності актуальної судової практики її положення мають бути розкриті в роботі (насамперед, мова йде про правові позиції Верховного Суду, рішення Європейського суду з прав людини та актуальні дотепер роз'яснення Вищого господарського суду України та інших спеціалізованих судових органів).

Реферат за запропонованою студентам тематикою, виконаний на належному рівні, оцінюється в обсязі до 5 балів (*не більше трьох рефератів за семестр*).

Аналогічно оцінюється такий вид самостійної роботи, як *підбірка матеріалів (огляд) судової практики* за запропонованими у методичних вказівках темами. Такими матеріалами вважаються судові рішення з актуальних питань застосування норм цивільного та/ або господарського процесуального законодавства, постановлені Верховним Судом протягом останніх трьох років. Матеріали (у кількості не менше чотирьох) мають ілюструвати актуальний стан тлумачення судами певних законодавчих колізій або складних питань застосування норм процесуального законодавства.

Для підготовки до семінарських занять та виконання запропонованих видів самостійної роботи здобувачам вищої освіти пропонується систематично користуватися такими загальнодоступними професійними базами даних, як:

- Єдиний державний реєстр судових рішень (www.reyestr.court.gov.ua);
- База правових позицій Верховного Суду (<https://lpd.court.gov.ua/?key=0sicsyf9jx1p&page=1>);
- Офіційний сайт ВС (<https://supreme.court.gov.ua/>);
- Система «Прецедент» (<https://precedent.ua/>);
- Система Pravosud (<https://pravosud.com.ua/>);
- Система ZakonOnline (<https://zakononline.com.ua/>);
- Опендатабот (<https://opendatabot.ua/>);

- Центр дослідження судової практики (<https://www.facebook.com/cdoslidzenna/>);
- Офіційні сайти судових установ;
- Пошуково-аналітичний портал “Суд на долоні” (<https://conp.com.ua/>);
- Офіційний telegram-канал ВС (t.me/supremecourtua);
- тематичні фейсбук-групи («Судова практика», «Позиції вищих судів України» тощо).

Розміщені на вказаних інформаційних ресурсах матеріали (зокрема, судові рішення) можуть виступати важливим джерелом інформації для формування підбірок судової практики, написання рефератів, тез доповідей і статей.

Результати самостійної роботи студентів оцінюються викладачем, який веде семінарські заняття з навчальної дисципліни. Форми контролю самостійної роботи обираються викладачем із таких варіантів:

- поточний контроль на основі виконання завдань під час семінарських занять;
- інтерактивний контроль самостійної роботи над теоретичним матеріалом під час семінарських занять;
- поточний контроль засвоєння знань на основі оцінки усної відповіді на питання під час семінарських занять;
- виконання письмової контрольної роботи;
- заслуховування та обговорення рефератів та підбірок матеріалів судової практики під час індивідуальних консультацій та семінарських занять.

1 ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ЦИВІЛЬНИХ ТА ГОСПОДАРСЬКИХ СПРАВ»

1.1 Тематичний план навчальної дисципліни «Особливості розгляду окремих категорій цивільних та господарських справ»

Змістовий модуль 1. Процесуальні особливості розгляду окремих різновидів справ у цивільному та господарському судочинстві

Тема 1. Особливості розгляду справ, що виникають із сімейних правовідносин

Види судових справ, що виникають із сімейних правовідносин. Провадження, в яких розглядаються такі справи: спрощене і загальне позовне провадження, наказне та окреме провадження. Поняття й особливості окремого провадження (відсутність спору про право, відсутність сторін з протилежними інтересами, особливий засіб порушення справи в суді, правила щодо змагальності та меж судового розгляду, специфіка дії принципу одноособовості та колегіальності розгляду, судові витрати, ін.).

Основні особливості розгляду сімейних справ: види проваджень, особливості суб'єктного складу, специфіка визначення предмета доказування, строків позовної давності, судовий збір, окремі особливості виконання судового рішення.

Розгляд судових справ по встановлення факту проживання однією сім'єю жінки та чоловіка без реєстрації шлюбу (спеціальний предмет доказування, належні й допустимі докази проживання чоловіка та жінки однією сім'єю тощо). Розгляд судових справ про надання права на шлюб: зміст заяви до суду, учасники процесу, спеціальний предмет доказування, критерії для задоволення заяви.

Розгляд судом справ щодо стягнення аліментів, збільшення їх розміру, оплату додаткових витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, якщо такі вимоги не пов'язані із встановленням чи оспорюванням батьківства (материнства).

Розгляд судом справ про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України тому з батьків, хто проживає окремо від дитини, у якого відсутня заборгованість зі сплати аліментів та якому відмовлено другим із батьків у наданні нотаріально посвідченої згоди на такий виїзд.

Розгляд судом справ про надання права на шлюб, про розірвання шлюбу за заявою подружжя або одного з подружжя, про встановлення режиму окремого проживання та інших справ в порядку окремого провадження.

Розгляд судом справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення: коло справ; підсудність; особливості провадження у справах про встановлення факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території України; зміст заяви; зміст рішення суду.

Поняття і види домашнього насильства, поняття обмежувального припису. Розгляд судом справ про видачу і продовження обмежувального припису: підсудність; особи, які можуть бути заявниками; заінтересовані особи у справах про видачу обмежувального припису; зміст заяви; розгляд справи; рішення суду; продовження обмежувального припису; вручення рішення суду, повідомлення про видачу або продовження обмежувального припису. Судова практика у справах про видачу і продовження обмежувального припису.

Тема 2. Особливості розгляду справ, що виникають із трудових правовідносин та вирішуються в порядку цивільного судочинства

Поняття та види індивідуальних трудових спорів. Суб'єкти індивідуальних трудових спорів (працівник, роботодавець або особа, яку працівник вважає роботодавцем, профспілка та ін.)

Досудовий порядок вирішення індивідуальних трудових спорів. Комісія по трудових спорах як обов'язковий первинний орган по розгляду трудових спорів. Трудові спори, що розглядаються тільки в судах.

Предметна юрисдикція в індивідуальних трудових спорах. Трудові спори, що розглядаються в порядку цивільного, господарського та адміністративного судочинства, і питання розмежування судових юрисдикцій.

Строки звернення до суду за вирішенням трудових спорів. Поважні причини пропущення строку позовної давності.

Окремі процесуальні питання розгляду трудових спорів у цивільному судочинстві (види проваджень, порядок звернення до суду, учасники процесу). Докази і доказування в індивідуальних трудових спорах.

Зміст рішення суду в трудових спорах та особливості його виконання.

Позасудовий розгляд спорів у сфері праці.

Спори, що виникають у зв'язку з укладенням, зміною трудового договору.

Спори, що виникають у зв'язку з розірванням трудового договору з ініціативи працівника, з ініціативи роботодавця. Спори щодо зміни формулювання причин звільнення.

Спори, пов'язані із затримкою розрахунку при звільненні. Спори про стягнення заборгованості із заробітної плати. Спори про стягнення компенсацій та інших видів відшкодування, що входять до структури заробітної плати. Спори про відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної працівником підприємству, установі, організації.

Спори, що виникають у зв'язку з притягненням працівників до дисциплінарної відповідальності. Особливості відшкодування моральної шкоди у трудових спорах.

Тема 3. Особливості розгляду справ, що виникають із земельних, корпоративних та інших правовідносин

Поняття корпоративних спорів. Види корпоративних спорів у практиці господарського судочинства. Процедурні особливості розгляду корпоративних спорів.

Юрисдикція земельних спорів та критерії, що її визначають.

Проблема визначення юрисдикції спорів у сфері містобудування. Окремі процесуальні питання розгляду спорів у сфері містобудування (право на

подання позову, формулювання позовних вимог). Проблема захисту в суді прав громадян від незаконних дій забудовників.

Основні категорії спорів у сфері інтелектуальної власності. Вищий суд з питань інтелектуальної власності: поняття, склад суду, що вирішує спори. Процедурні особливості розгляду справ про захист прав інтелектуальної власності: юрисдикція, доказова база. Перегляд судових рішень у спорах щодо прав інтелектуальної власності.

Юрисдикційні питання спорів про визнання правочинів недійсними. Окремі процесуальні аспекти розгляду справ про визнання правочинів недійсними (право на подання позову, учасники, судовий збір). Специфіка обчислення позовної давності у судових спорах про визнання правочинів недійсними, у т.ч. у справах, ініційованих прокуратурою.

Змістовий модуль 2. Провадження у справах про банкрутство. Альтернативні способи вирішення цивільних і господарських спорів

Тема 4. Порядок розгляду справ про банкрутство

Підсудність справ про банкрутство. Умови відкриття провадження у справі про банкрутство. Відсутність спору про право як обов'язкова умова відкриття провадження у справі про банкрутство.

Порядок подання заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство. Вимоги до заяви кредитора (боржника) про відкриття провадження у справі про банкрутство. Відзив боржника. Підстави відмови у прийнятті заяви про відкриття провадження у справі, залишення заяви без руху. Повернення, відкликання заяви про відкриття провадження у справі. Процедура фінансової реструктуризації.

Порядок відкриття провадження у справі про банкрутство.

Підготовче засідання суду у справі про банкрутство.

Попереднє і підсумкове засідання суду у справі про банкрутство.

Питання обґрунтування вимог кредиторів у процедурі банкрутства.

Повноваження ліквідатора, керуючого санацією, розпорядника майна боржника. Порядок продажу майна боржника в процедурі банкрутства.

Підстави закриття провадження у справі про банкрутство.

Порядок розгляду спорів, стороною в яких є боржник. Визнання недійсними правочинів боржника.

Особливості провадження у справах про банкрутство окремих категорій боржників (фізичних осіб, страховиків, банків, фермерського господарства, державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків, тощо).

Тема 5. Третейське судочинство як альтернативний спосіб вирішення спорів

Поняття й передумови становлення системи альтернативних способів вирішення спорів.

Поняття, завдання, правова природа третейського розгляду спорів і третейських судів. Історія третейського судочинства. Переваги третейського

розгляду спорів порівняно з розглядом їх судами загальної юрисдикції.

Юрисдикція третейських судів. Види, порядок утворення третейських судів. Третейська угода: поняття, види, форма, зміст.

Принципи та стадії третейського судочинства. Порядок розгляду справ третейськими судами. Докази у третейському судочинстві.

Тема 6. Міжнародний комерційний арбітраж. Інвестиційні арбітражі

Поняття, правова природа міжнародного комерційного арбітражу. Правова основа міжнародного комерційного арбітражу. Європейська Конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж. Конвенція ООН про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень.

Компетенція міжнародного комерційного арбітражу. Спори, які не можуть бути передані на вирішення міжнародного комерційного арбітражу. Принцип «компетенції-компетенції» в МКА.

Арбітражна угода: поняття, зміст, специфічні риси. Типові арбітражні застереження до контрактів. Значення арбітражної угоди.

Способи державного контролю за діяльністю міжнародного комерційного арбітражу у практиці країн світу.

Арбітражне провадження. Забезпечувальні заходи в міжнародному комерційному арбітражі. Визначення правил процедури. Докази в арбітражному провадженні. Порядок формування колегії арбітрів. Норми, що застосовуються до суті спору. Форма і зміст арбітражного рішення. Припинення арбітражного розгляду.

Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті: поняття, юрисдикція, склад. Регламент МКАС при ТПП.

Поняття інвестиційного арбітражу. Вашингтонська конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 1965 року. Види інвестиційних арбітражів. Застосовуване право до розгляду спору. Строк розгляду інвестиційної справи.

Особливості виконання рішень інвестиційних арбітражів. Нью-Йоркська конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень 1958 року.

Досвід участі України та українських інвесторів в інвестиційних арбітражах.

Змістовий модуль 3. Судовий контроль у виконавчому провадженні, третейському судочинстві, міжнародному комерційному арбітражі. Визнання та надання дозволу на виконання рішень іноземних судів та міжнародного комерційного арбітражу

Тема 7. Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних та господарських справах. Судовий контроль за виконанням судових рішень

Виконавче провадження як завершальна стадія цивільного/господарського процесу. Виконавчі документи у цивільному та господарському процесі. Основні повноваження суду на стадії виконавчого провадження.

Виправлення помилки у виконавчому документі та визнання його таким,

що не підлягає виконанню. Поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання.

Відстрочка або розстрочка виконання рішення, зміна способу та порядку виконання рішення, ухвали, постанови суду. Затвердження мирової угоди у виконавчому провадженні. Заміна сторони виконавчого провадження. Зупинення і поворот виконання рішення, постанови суду (господарського суду).

Звернення стягнення на грошові кошти, що належать іншим особам, та нерухоме майно, право власності на яке не зареєстровано в установленому порядку. Тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України.

Порядок оскарження рішення, дії або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця. Розгляд скарги.

Спори щодо визначення вартості та оцінки майна у виконавчому провадженні. Виключення майна з опису і зняття з нього арешту: актуальна судова практика. Зупинення стягнення на підставі виконавчого документа як засіб забезпечення позову.

Оголошення розшуку боржника або дитини, привід боржника. Вирішення питання про примусове проникнення до житла чи іншого володіння особи. Тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу.

Тема 8. Розгляд цивільних і господарських спорів за участю іноземних осіб. Визнання та звернення до виконання рішень іноземних судів

Процесуальна правоздатність і дієздатність іноземних осіб в Україні. Процесуальні права та обов'язки іноземних осіб. Судовий імунітет іноземних держав і міжнародних організацій. Перелік процесуальних дій, щодо яких встановлено судовий імунітет іноземної держави.

Юрисдикція судів щодо вирішення спорів за участю іноземних осіб. Підсудність справ за участю іноземних осіб. Виключна підсудність справ за участю іноземних осіб. Конвенція про угоди про вибір суду (Гаага, 30.06.2005). Угода про договірну підсудність.

Національний режим судового процесу. Інструкція про порядок виконання міжнародних договорів з питань надання правової допомоги в цивільних справах щодо вручення документів, отримання доказів та визнання і виконання судових рішень.

Конвенція про отримання за кордоном доказів у цивільних або комерційних справах (Гаага, 1970 р.).

Судові доручення про надання правової допомоги: доручення про вручення документів за кордоном; доручення про отримання доказів. Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах 1965 року. Порядок надсилання судового доручення за кордон.

Виконання в Україні судових доручень іноземних судів. Виконання доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів. Виконання судових доручень закордонними дипломатичними установами України.

Поняття визнання рішення іноземного суду. Основні системи виконання іноземних судових рішень у міжнародній практиці. Основні міжнародні договори, які регулюють відносини з визнання та звернення до виконання рішень іноземних судів для України (універсальні та регіональні угоди). Конвенція про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах (Гаага, 2019 р.).

Умови визнання та звернення до виконання рішення іноземного суду, що підлягає примусовому виконанню.

Порядок подання клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду. Розгляд клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду, підстави для відмови у його задоволенні. Умови визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню. Порядок подання клопотання про визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню, його розгляд.

Визнання та виконання судових рішень у цивільних та комерційних справах в Європейському Союзі. Особливості визнання та виконання іноземних судових рішень у сімейних правовідносинах згідно з міжнародними конвенціями (справи про стягнення аліментів, усиновлення, опіку над дітьми, спілкування з дітьми).

Тема 9. Оскарження в загальних та господарських судах рішень третейських судів і міжнародного комерційного арбітражу, видача наказів на примусове виконання рішень третейських судів. Визнання та надання дозволу на виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу

Порядок оскарження рішення третейського суду. Форма і зміст заяви про скасування рішення третейського суду. Судовий розгляд справи. Підстави для скасування рішення третейського суду.

Порядок видачі наказу на примусове виконання рішення третейського суду. Форма і зміст заяви про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду. Порядок розгляду заяви про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду. Підстави для відмови у видачі наказу на примусове виконання рішення третейського суду.

Оскарження рішень міжнародного комерційного арбітражу: юрисдикція, зміст процедури. Підстави для скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу.

Визнання та виконання іноземних арбітражних рішень: юрисдикція, загальні процедурні правила. Підстави для відмови у визнанні або у виконанні арбітражного рішення. Поняття неарбітрабельності спору. Застереження про публічний порядок.

1.2 Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для денної форми навчання			
		Всього	У тому числі		
			Лек.	Сем.	С.р.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Процесуальні особливості розгляду окремих різновидів справ у цивільному та господарському судочинстві					
1	Особливості розгляду справ, що виникають із сімейних правовідносин	15	2	2	11
2	Особливості розгляду справ, що виникають із трудових правовідносин та вирішуються в порядку цивільного судочинства	15	2	2	11
	За кредитом 1	30	4	4	22
3	Особливості розгляду справ, що виникають із земельних, корпоративних та інших правовідносин	30	2	2	26
	За кредитом 2	30	2	2	26
Разом за змістовим модулем 1		60	6	6	48
Змістовий модуль 2. Проведення у справах про банкрутство. Альтернативні способи вирішення цивільних і господарських спорів					
4	Порядок розгляду справ про банкрутство	15	2	2	11
5	Третейське судочинство як альтернативний спосіб вирішення спорів	7	1	1	5
6	Міжнародний комерційний арбітраж. Інвестиційні арбітражі	8	1	1	6
	За кредитом 3	30	4	4	22
Разом за змістовим модулем 2		30	4	4	22
Змістовий модуль 3. Судовий контроль у виконавчому провадженні, третейському судочинстві, міжнародному комерційному арбітражі. Визнання та надання дозволу на виконання рішень іноземних судів та міжнародного комерційного арбітражу					
7.	Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних та господарських справах. Судовий контроль за виконанням судових рішень	10	2	2	4
8.	Розгляд цивільних і господарських спорів за участю іноземних осіб. Визнання та звернення до виконання рішень іноземних судів	10	2	2	4
9.	Оскарження в загальних та господарських судах рішень третейських судів і міжнародного комерційного арбітражу, видача наказів на примусове виконання рішень	10	2	-	12

	третейських судів. Визнання та надання дозволу на виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу				
	За кредитом 4	30	6	4	20
Разом за змістовим модулем 3		30	6	4	20
Усього годин за дисципліну		120	16	14	90

1.3 Методи поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Особливості розгляду окремих категорій цивільних та господарських справ»

Поточний контроль проводиться шляхом опитування студентів під час лекцій, семінарських занять та консультацій, перевірки підготовлених студентами рефератів і підбірок матеріалів судової практики, інших видів індивідуальної роботи, семінарських завдань й оцінюється сумою набраних балів.

Проміжний контроль має на меті оцінку результатів знань здобувачів вищої освіти після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни (у тому числі й за допомогою технологій дистанційного навчання з використанням електронної бази навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін у системі управління навчанням Moodle). Цей вид контролю проводиться у формі контрольної роботи за результатами вивчення тем, включених до змістових модулів 1–2, й оцінюється відповідною сумою балів.

Повна відповідь на семінарському занятті на теоретичне питання, активні відповіді на практичні завдання, виконані правильно, під час одного семінарського заняття оцінюються в 5 балів. Якщо студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень дисципліни, його робота на семінарському занятті оцінюється в 3 бали. Оцінка 4 бали виставляється у випадку, коли ЗВО, крім викладу значної частини теоретичного матеріалу, розв'язує практичні завдання, допускаючи при цьому помилки, або правильно вирішує практичні завдання, однак розкриває лише основи теоретичного матеріалу. Реферати, підбірки матеріалів судової практики, виконані на належному рівні, оцінюються залежно від якості роботи, - до 5 балів. За систематично виконуваними задачами й завданнями протягом модуля виставляється максимальна оцінка 5 або 6 балів.

Студенти можуть отримати підвищені бали за виконання окремих різновидів індивідуальної роботи, таких як: написання та презентація тез доповідей на науковому заході, написання наукової статті. Мінімальні й максимальні оцінки за цю роботу викладені у відповідній таблиці.

Семестровий контроль проводиться під час заліково-екзаменаційних сесій у формі екзамену.

Якщо ЗВО виконав всі види робіт протягом семестру, то він, за бажанням, може залишити набрану кількість балів як підсумкову оцінку і не складати екзамен. У випадку, якщо студент хоче підвищити оцінку, отриману за балами,

набраними протягом семестру, він за власним бажанням може скласти екзамен з трьома теоретичними питаннями. У цьому випадку остаточна семестрова оцінка виставляється за сумою балів: за результатами екзамену та поточного і проміжного контролів.

З дисципліни ЗВО може набрати до 60 % підсумкової оцінки за виконання всіх видів робіт, що виконуються протягом семестру, і до 40 % підсумкової оцінки – на екзамені.

Умовою допуску до екзамену є виконання всіх обов'язкових видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою.

Здобувачі вищої освіти, які повністю виконали вимоги робочої програми навчальної дисципліни, допускаються до складання екзамену. Результати виконання екзаменаційних завдань оцінюються за бальною системою відповідно до рівня виконаних завдань. Підсумкова оцінка з дисципліни складається з кількості балів за виконання всіх видів робіт протягом семестру та кількості балів, отриманих на екзамені.

У випадку, якщо здобувач вищої освіти протягом семестру не виконав у повному обсязі передбачених робочою програмою навчальної дисципліни всіх видів навчальної роботи, має невідпрацьовані семінарські роботи, має більше 30% пропусків навчальних занять (без поважних причин) від загального обсягу аудиторних годин відповідної навчальної дисципліни або не набрав мінімально необхідну кількість балів (тобто кількість балів, яка сумарно з максимально можливою кількістю балів, які здобувач вищої освіти може отримати під час семестрового контролю не дозволить отримати підсумкову оцінку «задовільно – Е, 60 балів»), то він не допускається до складання екзамену під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість у порядку, передбаченому в розділі 6 Положення.

Здобувач вищої освіти, який з поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного та проміжного контролю, має право на його відпрацювання в двотижневий термін після повернення до навчання.

Перездача пропущеної без поважних причин або з метою підвищення кількості набраних балів контрольної роботи упродовж семестру не дозволяється.

Результати оцінювання знань під час семестрового контролю можуть бути оскаржені здобувачами вищої освіти в порядку, передбаченому розд. 7 Положення.

2 ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття 1.

Тема 1: Особливості розгляду справ, що виникають із сімейних правовідносин

План заняття:

1. Види судових справ із сімейних правовідносин.
2. Основні особливості розгляду сімейних справ.
3. Поняття й особливості окремого провадження.
4. Розгляд справ про розірвання шлюбу.
5. Встановлення судом факту проживання однією сім'єю жінки та чоловіка без реєстрації шлюбу.
6. Справи про надання права на шлюб.
7. Справи про видачу і продовження обмежувального припису.

Питання на самостійне опрацювання:

Судові експертизи в сімейних судових справах. Висновок психолога у сімейних справах. Переговори як альтернативний мирний спосіб вирішення сімейних спорів.

Розгляд судом справ про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України тому з батьків, хто проживає окремо від дитини.

Розгляд судом справ про встановлення режиму окремого проживання за заявою подружжя, інших справ в порядку окремого провадження. Особливості провадження у справах про встановлення факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території України: зміст заяви; зміст рішення суду.

Підготувати реферати та огляди судової практики за темами:

1. Специфіка розгляду сімейних справ окремого провадження.
2. Докази і доказування у сімейних справах окремого провадження.
3. Судова практика у справах щодо стягнення аліментів: тенденції останніх років.
4. Судова практика у справах про збільшення розміру аліментів, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, про індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення.
5. Судова практика у справах про оплату додаткових витрат на дитину.
6. Судова практика у справах про встановлення режиму окремого проживання за заявою подружжя.
7. Судова практика у справах про продовження обмежувального припису.
8. Роль органів опіки і піклування при розгляді сімейних справ.
9. Медіація як спосіб мирного вирішення сімейних спорів.

Практичні завдання:

1. Визначте підсудність таких категорій справ: про розірвання шлюбу; про визначення місця проживання дитини; про участь батька/ матері у вихованні дитини; про поділ майна подружжя; про позбавлення батьківських прав; відібрання дитини без позбавлення батьківських прав; усиновлення; стягнення аліментів; надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України; надання права на шлюб; видачу обмежувального припису; про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу.

В якому провадженні розглядаються ці справи? Яким є склад учасників цих категорій справ? Які з цих справ розглядаються колегіально? Які види судових рішень ухвалюються в цих справах і в якому порядку вони можуть бути оскаржені (апеляційний, інший)? В яких справах із числа перелічених суд вправі з власної ініціативи витребувати необхідні докази з метою з'ясування обставин справи?

Запропонуйте орієнтовний перелік доказів, необхідних для подачі позовачем/ заявником у цих категоріях справ. В яких справах із кола перелічених доцільним або необхідним для подачі до суду є висновок експерта; про яку експертизу може йти мова?

2. Складіть проєкт заяви про видачу судового наказу про стягнення аліментів на неповнолітню дитину.

Будь-які необхідні дані для складання документа обирайте на власний розсуд (розмір аліментів, ППП батьків і дитини тощо).

3. Проаналізувавши практику Верховного Суду, виокремте основні актуальні правові позиції ВС у таких категоріях справ:

- про участь одного з батьків у вихованні дитини
- про визначення місця проживання дитини
- про позбавлення батьківських прав
- про визнання батьківства
- про поділ майна подружжя
- про стягнення аліментів

Задачі

1. Після розірвання шлюбу між подружжям Коваленків 12-літня дитина залишилася проживати з матір'ю. Остання через рік після вказаних подій отримала судовий наказ про стягнення з батька аліментів у розмірі $\frac{1}{4}$ його заробітної плати. Батько дитини не погодився з виданим судовим наказом і оскаржив його до суду за нововиявленими обставинами з тих підстав, що останні півроку дитина проживає з ним, і тому він не зобов'язаний сплачувати аліменти.

Чи наявні підстави для скасування судового наказу за Сімейним кодексом України та з точки зору норм процесуального законодавства? Чи міг бути оскаржений судовий наказ за НВО в даному випадку? Чому? Якщо так, то який саме процесуальний документ, до якого суду і протягом якого строку міг

подати батько дитини?

2. Андрієвська Л.П. звернулася до суду з позовом до свого чоловіка Андрієвського М.В. про поділ майна подружжя, відповідно до якого просила визнати за нею право власності на ½ частину будинку, квартири та автомобіля. Вона документально підтвердила, що майно придбано під час шлюбу, тому є спільною сумісною власністю подружжя і може бути поділено між ними порівну.

Під час розгляду справи суд установив, що житловий будинок і квартира є предметом договорів іпотеки, укладених між відповідачем і банком. Відповідач має непогашену заборгованість за кредитними договорами, на забезпечення виконання яких укладено договори іпотеки. У Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно зареєстровані обтяження спірного нерухомого майна іпотекою, про що було відомо позивачці при зверненні з позовом до суду. Тому, за висновками суду, такий поділ майна подружжя фактично направлений на невиконання відповідачем кредитних зобов'язань і свідчить про недобросовісність і зловживання сторонами спору своїми правами у кредитних відносинах.

Чи підлягає позов Андрієвської Л.П. задоволенню за таких обставин? Чи не потрібно залучити до участі в цій справі банк? Для правильної відповіді слід скористатися матеріалами судової практики у подібних спорах.

Нормативні акти та література:

Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. Ст. 135.

Цивільний процесуальний кодекс в редакції Закону України від 03.10.2017 № 2147-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>.

Огляд рішень Європейського суду з прав людини, що стосуються дітей та забезпечення їхніх найкращих інтересів за період з 01.01.2019 по 01.10.2019. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Oglyad_Ditu.pdf.

Огляд судової практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду щодо вирішення спорів про участь у вихованні дитини (2018-2022 р.). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/oglyady/Oglyad_KCS_vuh_dutunu.pdf.

Огляд судової практики ВС у справах зі спорів щодо визначення місця проживання дитини та відібрання дитини без позбавлення батьківських прав (2018-липень 2022 р.). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/oglyady/2022_09_27_Oglyad_KCS_2.pdf.

Огляд судової практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду у справах зі спорів щодо позбавлення / поновлення батьківських прав, оспорювання батьківства (2019 рік – липень 2022 року). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/sud_pract/Oglyad_KCS_batktivstvo.pdf.

Васильєв С.В. Цивільний процес України: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2019. 343с.

Гаро Г.О. Найкращі інтереси дитини у цивільному провадженні (серія методичних рекомендацій «Адвокат дитини») / Г.О. Гаро, О.М. Спектор, С.Л. Савицька та ін. Х.: Фактор, 2020. 96 с. URL: <https://cutt.ly/3nntsHY>.

Добрі практики юристів для правосуддя в інтересах дитини в Україні: збірник практичних рекомендацій, Громадська організація «МАРТ». Чернігів: ГО «МАРТ», 2021. 130 с. URL: <https://www.legalaid.gov.ua/wp-content/uploads/2021/02/zbirnyk-dobryh-praktyk.pdf>.

Доманська М.І. Провадження у справах про зміну правового статусу фізичної особи в цивільному процесі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2015. 20 с.

Ізарова І.О., Ханик-Посполітак Р. Ю. Цивільний процес України: Навч. посіб. для студ. юрид. спец. закладів вищої освіти. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: ВД «Дакор», 2019. 274 с.

Кашперська Т.Ц. Докази і доказування у справах окремого провадження про встановлення фактів, що мають значення для охорони сімейних прав та інтересів. *Криміналістичний вісник*. 2015. № 2. С. 56-61.

Кашперська Т.Ц. Окреме провадження у справах про встановлення фактів, що мають значення для охорони сімейних прав та інтересів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03; Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2016. 20 с.

Ковальова О.В., Дубенко О.М. Спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству: сучасні виклики та напрями їх вирішення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 163-167.

Комаров В.В., Світлична Г.О., Удальцова І.В. Окреме провадження: монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків: Право, 2011. 312 с.

Коротка Н.О. Окремі аспекти розгляду судом справ про видачу обмежувального припису. *Юридична Україна*. 2020. № 4 (208). С. 48-50.

Мамницький В.Ю., Ножняк О.М., Сєдих В.Р. Процесуальні аспекти розгляду та вирішення справ окремого провадження. *Право і суспільство*. 2018. № 3, ч. 2. С. 61-66.

Методичні рекомендації для адвокатів «Мирне вирішення сімейних спорів».

URL: <https://unba.org.ua/assets/uploads/files/Rishennya/%D0%93%D0%B0%D1%80%D0%BE%20%D0%9C%D0%B8%D1%80%D0%BD%D0%B5%20%D0%B2%D0%B8%D1%80%D1%96%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%81%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2.pdf>.

Нікітенко Р.С. Окреме провадження у справах про розірвання шлюбу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03; Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2014. 20 с.

Нікітенко Р. С. Поняття та сутність окремого провадження у справах про розірвання шлюбу. *Митна справа*. 2014. № 2 (22). С. 170-174.

Німак М.О. Договір подружжя, яке розлучається, про місце проживання, утримання та виховання їхніх дітей: процесуально-правові аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 5. С. 82–85.

Німак М.О. Окреме провадження у справах, що виникають із шлюбних

правовідносин: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03; Нац. акад. прав. наук України, НДІ приват. права і підприємництва. К., 2012. 20 с.

Німак М.О. Провадження у справах про надання права на шлюб. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки.* 2015. № 824. С. 186-193.

Німак М.О. Розгляд судом в окремому провадженні справ про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2018. № 5. С. 37-41.

Особливості розгляду справ, пов'язаних із домашнім насильством. Навчальний курс для суддів. К.: Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), 2018. 300 с. URL: <https://cutt.ly/znmgOS0>.

Павлишин К.О. Домашнє насильство над дітьми та заходи його запобігання. *Організаційно-правові засади запобігання домашньому насильству: реалії та перспективи*: матеріали круглого столу, 31 травня 2019 р. Запоріжжя: КПУ, 2019. С. 126-130.

Позовна давність: коментар судової практики: [посібник] / І. В. Спасибо-Фатєєва та ін.; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: Право, 2017. 148 с.

Правові позиції Верховного Суду у цивільних, господарських та адміністративних справах. Практичний посібник / За редакцією професора В.В. Комарова та доцента Д.Д. Луспенника. Київ: Вид-во «Право», 2019. 835 с.

Романюк В. А. Позовна давність у цивільному праві: монографія /наук. ред. С. Д. Гринько; Хмельниц. обл. рада, Хмельниц. ун-т упр. та права. Київ: SBA-Print, 2019. 236 с.

Спектор О.М. Особливості розірвання шлюбу подружжям, яке має неповнолітніх дітей. *Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія ПРАВО.* 2016. Випуск 41. Том 1. С. 124-129.

Судові експертизи в процесуальному праві України: навч. посібник. за заг. ред. О.Г. Рувіна, Н.В. Нестор. К.: Вид-во «Ліра-К», 2019. 424 с.

Удальцова І.В. Окреме провадження та проблеми визнання громадянина обмежено дієздатним чи недієздатним: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Х., 1999.

Цивільне процесуальне право України: підручник / В. М. Коссака, Р. Я. Лемик [та ін.]; ред. В. М. Коссака. Х.: Право, 2020. 750 с.

Цивільно-процесуальні документи у наказному та окремому провадженні (зразки оформлення): навч.-метод. посіб. / Р. Я. Демків та ін.; за ред. В. О. Кучера; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 191 с.

Цивільно-процесуальні документи у позовному провадженні (зразки оформлення): навч.-метод. посіб. / Р. Я. Демків та ін.; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 211 с.

Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / В. В. Комаров, К. В. Гусаров, Н. Ю. Сакара та ін.; за ред. В.В. Комарова. Харків: Право, 2016. 848 с.

Чурпіта Г. В. Концептуальні засади захисту сімейних прав та інтересів у порядку непозовного цивільного судочинства: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.03); Інститут держави і права імені В.М. Корецького. Київ, 2016. 42 с.

Чурпіта Г.В. Окреме провадження в деяких категоріях справ, що виникають із сімейних правовідносин. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2013. № 1 (2). С. 89–94.

Ющик О.І. Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 2. С. 300–304.

Ясинок М.М. Особливості окремого провадження у цивільному процесуальному праві України. Монографія. Київ: Правова єдність. 2014.

Семінарське заняття 2.

Тема 2: Особливості розгляду справ, що виникають із трудових правовідносин та вирішуються в порядку цивільного судочинства

План заняття:

1. Поняття і види індивідуальних трудових спорів.
2. Суб'єкти індивідуальних трудових спорів.
3. Досудовий порядок вирішення індивідуальних трудових спорів.
4. Предметна юрисдикція в індивідуальних трудових спорах.
5. Строки звернення до суду за вирішенням трудових спорів.
6. Окремі процесуальні питання розгляду трудових спорів у цивільному судочинстві.
7. Типові докази в індивідуальних трудових спорах.
8. Вирішення спорів у комісіях з трудових спорів.
9. Позасудовий розгляд спорів у сфері праці.

Питання на самостійне опрацювання:

Спори, що виникають у зв'язку з укладенням, зміною трудового договору.

Спори, що виникають у зв'язку з розірванням трудового договору з ініціативи працівника. Спори, що виникають у зв'язку з розірванням трудового договору з ініціативи роботодавця. Спори щодо зміни формулювання причин звільнення.

Спори, пов'язані із затримкою розрахунку при звільненні. Спори про стягнення заборгованості із заробітної плати. Спори про стягнення компенсацій та інших видів відшкодування, що входять до структури заробітної плати.

Спори про відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної працівником підприємству, установі, організації. Спори, що виникають у зв'язку з притягненням працівників до дисциплінарної відповідальності. Особливості відшкодування моральної шкоди у трудових спорах.

Підготувати реферати та огляди судової практики на теми:

1. Проблеми, які виникають при застосуванні наказного провадження як форми захисту трудових прав працівників.
2. Проблемні питання доказування при вирішенні трудових спорів.
3. Особливості розгляду індивідуальних трудових спорів у комісії по трудових спорах.

4. Судова практика у спорах про укладення та зміну трудового договору.
5. Судова практика у спорах, що виникають у зв'язку з розірванням трудового договору з ініціативи працівника.
6. Судова практика у спорах, що виникають у зв'язку з розірванням трудового договору з ініціативи роботодавця.
7. Судова практика у спорах, пов'язаних із затримкою розрахунку при звільненні.
8. Судова практика у спорах про стягнення заборгованості із заробітної плати.
9. Судова практика у спорах про відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної працівником підприємству, установі, організації.
10. Судова практика у спорах, що виникають у зв'язку з притягненням працівників до дисциплінарної відповідальності.
11. Особливості відшкодування моральної шкоди у трудових спорах.

Практичні завдання:

1. Суд якої юрисдикції повноважний розглядати судові спори про поновлення на роботі таких працівників: підсобний працівник на виробничому підприємстві; бухгалтер ТОВ; доцент вищого навчального закладу; керівник комунального дошкільного навчального закладу; посадова особа митниці; фінансовий директор ПАТ; голова правління ПАТ; посадова особа міської ради; ревізор ПАТ; начальник департаменту обласної державної адміністрації?

Відповідь обґрунтуйте нормами процесуального і трудового законодавства.

2. Задачі.

1. Працівникові три місяці затримують виплату заробітної плати.

В якому порядку він може захистити свої трудові права? У порядку якого провадження розглядатиметься його позов у суді (у разі його заявлення) та якою є підсудність спору? Які позовні вимоги при цьому він може заявити в суді?

В якому випадку працівникові достатньо подати заяву про видачу судового наказу про виплату заробітної плати?

Чи потрібно сплачувати судовий збір при подачі відповідного позову/заяви про видачу судового наказу?

2. Робочий котельні Росомаха І.В. зранку 10 січня 2023 р. захворів на грип, температура тіла піднялася до 39 градусів. Він не зміг вийти на роботу, про що попередив свого безпосереднього керівника. Також повідомив про запланований візит до сімейного лікаря після обіду 10 січня. Ввечері цього дня Росомаха І.В. розповів своєму керівництву про відкриття лікарняного, але його повідомили про звільнення за прогул.

Які помилки при звільненні Росомахи І.В. допустив роботодавець? Якщо Росомаха І.В. звернеться до суду про поновлення на роботі 1 лютого 2023 р.,

які позовні вимоги він може заявити додатково до позовної вимоги поновити на роботі? Чи оплачується відповідна позовна заява судовим збором? Якою є підсудність цієї судової справи?

Складіть проєкт позовної заяви Росомахи І.В. про поновлення на роботі.

3. Суд повернув громадянину Р. позовну заяву про поновлення на роботі, вказавши в ухвалі, що позивач не додав до позовної заяви її копію та копії всіх документів, що додаються до неї, відповідно до кількості відповідачів і третіх осіб. *Чи правомірно суд повернув позовну заяву?*

4. З. звернувся із заявою про видачу судового наказу про стягнення нарахованої, але не виплаченої працівнику суми заробітної плати. На підтвердження факту трудових відносин З. надав фотографію зі штатного розкладу підприємства, де наявне його прізвище, а відсутність виплати заробітної плати доводив власним розрахунком.

Чи може бути задоволена така заява про видачу судового наказу?

5. У зв'язку з окупацією одного із сіл Херсонської області у березні 2022р. фермерське господарство втратило можливість функціонувати і змушено було звільнити працівників у зв'язку з ліквідацією з початку квітня 2022 р. При цьому воно відмовилося виплачувати заробітну плату працівникам за березень – квітень 2022 р. При вирішенні спору в суді керівник фермерського господарства пояснив, що окупація села є обставиною непереборної сили, що звільняє його від відповідальності за невиплачену зарплату перед працівниками.

Чи відповідає законодавству позиція керівника фермерського господарства? До якого суду (за підсудністю) і протягом якого строку могли звернутися працівники господарства з приводу вирішення даного трудового спору, враховуючи окупацію Херсонської області до осені 2022 р. і нинішні положення процесуального законодавства?

6. У січні - березні 2020 року ПАТ «Харківбуд» уклало договори підряду з кількома фізичними особами. За умовами договорів підряду товариство доручає, а підрядник зобов'язується за плату здійснити надання певного виду послуг. Фізичні особи зобов'язалися надавати послуги електромонтажника, монтажника технологічних трубопроводів, монтажника сталевих та залізобетонних конструкцій, маляра, бетоняра, електрозварювальника, машиніста автокрана, арматурника, інженера будівельної лабораторії.

Оплата за виконання умов відповідних договорів мала здійснюватися у розмірі, не меншому ніж встановлена законодавцем мінімальна заробітна плата, без утримання збору на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. При цьому укладені договори не встановлювали обсяг виконуваної роботи у вигляді конкретних фізичних величин, які підлягають вимірюванню та повинні бути відображені в акті їх приймання. Не містяться в них і відомості щодо того, який саме конкретний результат роботи повинні передати виконавці замовникові, її видів, кількісних і якісних характеристик.

У квітні 2020 р. інспектор праці Управління Держпраці у Харківській області провів інспекційне відвідування ПАТ «Харківбуд». Інспектор зробив висновок, що відносини ПАТ з указаними фізичними особами є трудовими, а не цивільно-правовими, що є порушенням законодавства про працю у вигляді фактичного допуску працівників до роботи без оформлення трудового договору (контракту).

За результатами проведеної перевірки Управління Держпраці у Харківській області прийняло постанову про накладення штрафу на ПАТ у розмірі 1 228 590 грн за правопорушення, передбачене абз.2 ч.2 ст.265 КЗпП України.

Чи правомірним є накладення штрафу на підприємство в описаному випадку? Наведіть правову позицію Верховного Суду про те, чим відрізняються трудові й цивільно-правові відносини.

Нормативні акти та література:

Кодекс законів про працю. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.

Цивільний процесуальний кодекс в редакції Закону України від 03.10.2017 № 2147-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>.

Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005. *Офіційний вісник України*. 2005. № 32. Ст. 1918.

Господарський процесуальний кодекс в редакції Закону України від 03.10.2017 №2147-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>.

Дайджест судової практики Верховного Суду у справах зі спорів, що виникають із трудових відносин, за період із 17.01.2018 по 02.01.2020. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Dajdzhest_trudovi_vidnosyny.pdf?fbclid=IwAR1tTmrV1PQqDTuQTtccQd6FDySmPiJNA6jSYAWsT96mpYM4rmPQoilH7hE.

Огляд судової практики КАС у складі Верховного Суду у справах зі спорів за участю органів Державної служби України з питань праці (жовтень 2018 – квітень 2022 року). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/sud_p_ract/Oglyad_KAS_Derjprac.pdf.

Гаврік Р.О. Окремі практичні проблеми, які виникають при застосуванні наказного провадження як форми захисту трудових прав працівників. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія юридична*. 2015. Вип. 3. Том 1. С. 91-94.

Дараганова Н.В. Особливості розгляду індивідуальних трудових спорів у комісії по трудових спорах. *Юридична наука*. 2012. № 1. С. 66 – 73.

Ізарова І.О., Ханік-Посполітак Р.Ю. Цивільний процес України: Навч. посіб. для студ. юрид. спец. закладів вищої освіти. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ : ВД «Дакор», 2019. 274 с.

Лозовой С.В. Класифікація та принципи розгляду індивідуальних трудових спорів. *Форум права*. 2008. № 2. С.328-332. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2008-2/08lsvits.pdf>.

Методичні рекомендації для адвокатів «Розірвання трудових договорів (контрактів): стратегія захисту». Харків, 2021. 112 с.
URL: <https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/2021-11%20%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%82%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D0%B4%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2.pdf>.

Новіков Д.О., Лук'янчиков О.М., Жукова А.І. Індивідуальні трудові спори у питаннях і відповідях : навч. посібник. Х.: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2019. 136 с. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7e827863-059f-48d8-ae7b-9ac237cfa156/content>.

Позовна давність: коментар судової практики: [посібник] / І. В. Спасибо-Фатєєва та ін.; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: Право, 2017. 148 с.

Правові позиції Верховного Суду у цивільних, господарських та адміністративних справах. Практичний посібник / За редакцією професора В.В. Комарова та доцента Д.Д. Луспенника. Київ: Вид-во «Право», 2019. 835 с.

Цивільне процесуальне право України: підручник / В. М. Коссак, Р. Я. Лемик [та ін.] ; ред. В. М. Коссак. Х.: Право, 2020. 750 с.

Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / В. В. Комаров, К. В. Гусаров, Н. Ю. Сакара та ін.; за ред. В.В. Комарова. Харків: Право, 2016. 848 с.

Цивільно-процесуальні документи у наказному та окремому провадженнях (зразки оформлення): навч.-метод. посіб. / Р. Я. Демків та ін.; за ред. В. О. Кучера; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 191 с.

Цивільно-процесуальні документи у позовному провадженні (зразки оформлення): навч.-метод. посіб. / Р. Я. Демків та ін.; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 211 с.

Шумило М. Юрисдикція суду щодо спорів у сфері праці: практика Великої Палати Верховного Суду. *Судебно-юридическая газета*. 2020. 24 червня. URL: <https://zakon.help/article/yurisdikciya-sudu-shchodo-sporiv-u-sferi-praci-praktika?menu=159>.

Семінарське заняття 3.

Тема 3: Особливості розгляду справ, що виникають із земельних, корпоративних та інших правовідносин

План заняття:

1. Юрисдикція земельних спорів.
2. Поняття корпоративних спорів. Види корпоративних спорів у практиці господарського судочинства.
3. Юрисдикційність спорів у сфері будівництва.
4. Окремі процесуальні питання розгляду спорів у сфері містобудування.
5. Процесуальні особливості розгляду справ про визнання правочинів недійсними.

- 5.1. Предметна та суб'єктна юрисдикція.
- 5.2. Територіальна юрисдикція (підсудність).
- 5.3. Судовий збір та додаткові вимоги до позовної заяви.
- 5.4. Відкриття провадження у справі.
- 5.5. Учасники справ, пов'язаних із недійсними правочинами.
- 5.6. Позовна давність щодо вимог про визнання правочинів недійсними.
- 5.7. Мирова угода сторін щодо вимог про визнання правочинів недійсними.

Питання на самостійне опрацювання:

Процедурні особливості розгляду корпоративних спорів. Проблема захисту в суді прав громадян від незаконних дій забудовників. Забезпечення позову в корпоративних спорах. Судова експертиза у судових земельних спорах.

Основні категорії спорів у сфері інтелектуальної власності. Вищий суд з питань інтелектуальної власності: поняття, склад суду, що вирішує спори. Процедурні особливості розгляду справ про захист прав інтелектуальної власності: юрисдикція, доказова база. Перегляд судових рішень у спорах щодо прав інтелектуальної власності.

Підготувати реферати та огляди судової практики на теми:

1. Способи захисту корпоративних спорів: актуальна судова практика.
2. Питання про право на позов у корпоративних спорах.
3. Актуальна судова практика у спорах, що виникають з правочинів щодо акцій, часток, паїв, інших корпоративних прав.
4. Питання доказування в корпоративних спорах.
5. Захист у суді прав громадян та публічних інтересів від незаконних дій забудовників: актуальна судова практика.
6. Право на позов у спорах, що виникають у сфері містобудування.
7. Юридична боротьба із самочинним будівництвом: тенденції судової практики.
8. Судова практика у спорах, пов'язаних із встановленням тимчасових споруд.
9. Судова практика у справах про визнання недійсними договорів довічного утримання і дарування.
10. Актуальна судова практика у спорах про визнання недійсними заповітів.
11. Юрисдикція земельних спорів за участю органів Держгеокадастру.
12. Участь органів прокуратури у земельних спорах: процесуальні особливості (право на позов, позовна давність, доказування тощо).
13. Роль судової експертизи при розгляді в судах земельних спорів.

Задачі

1. Фізична особа-підприємець Семененко О.В., отримавши кредит у банку на купівлю вантажної машини на суму 460 тис. грн, придбав її й використовував

у своїй сільськогосподарській діяльності. З часом через фінансові труднощі він перестав виконувати свої зобов'язання за кредитним договором, його заборгованість перед банком досягла 300 тис. грн. Банк пред'явив позов про стягнення боргу. Через два тижні після відкриття провадження в судовій справі ФОП Семененко О.В. подарував вантажну машину матері, продовжуючи її фактичне використання. Виявивши цю обставину, банк подав новий позов до ФОП Семененка О.В. про визнання недійсним договору дарування машини.

Чи наявні підстави для задоволення позову про визнання недійсним договору дарування машини? Чи вправі відповідний позов пред'являти банк? Якою є обов'язкова умова задоволення позову про визнання недійсним правочину, пов'язана з особою позивача, незалежно від підстави недійсності правочину?

2. Приватне підприємство і ТОВ підписали договір оренди нежитлового приміщення і розпочали його виконання. З часом орендар за договором (ТОВ) припинив виконувати свої зобов'язання і на відповідні претензії орендодавця не реагував. Щоби припинити зобов'язання між сторонами, орендодавець пред'явив позов до орендаря про визнання недійсним договору оренди. В якості підстави недійсності договору визначено, що від імені ТОВ договір підписав фінансовий директор, стосовно якого в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань міститься запис про обмеження його повноважень на представництво інтересів ТОВ.

Чи підлягає задоволенню позов з наведеної підстави? Якою є позовна давність за відповідними вимогами? Яку пораду щодо можливості припинення договору оренди можна надати орендодавцю?

3. Остапенко Л.В. тривалий час володів на праві постійного користування присадибною земельною ділянкою і вирішив оформити право власності на неї. Для цього він замовив земельпорядну документацію, під час виготовлення якої з'ясувалося, що частина земельної ділянки Остапенка Л.В. оформлена на праві власності за його сусідом Левченком К.В.

Остапенко Л.В. пред'явив позов про припинення права власності Левченка К.В. на частину земельної ділянки, належної за держактом на право постійного користування Остапенку Л.В., про визнання недійсним в частині рішення сільської ради про приватизацію земельної ділянки Левченком К.В., про визнання недійсним в частині державного акта про право власності на землю Левченка К.В. і скасування державної реєстрації права власності Левченка К.В. на частину спірної земельної ділянки.

У порядку якого судочинства підлягає вирішенню даний спір і чому? Чи вправі Остапенко Л.В. заявляти такий позов? Хто має виступати відповідачами в цій справі? Яким є розмір судового збору за вказаним позовом?

4. Солдатенко Н.В. звернулася до сільської ради із заявою про видачу дозволу на розробку проєкту відведення земельної ділянки загальною площею 0,1 га для будівництва житлового будинку з подальшою передачею її у

власність. Сільська рада відмовила у задоволенні заяви.

У порядку якого судочинства Солдатенко Н.В. може оскаржити рішення сільської ради та в які строки?

5. У 2023 році прокурор Запорізької області звернувся до господарського суду з позовом в інтересам держави в особі однієї із сільських рад Мелітопольського району Запорізької області до Мелітопольської РДА і ТОВ «Констебль» про визнання незаконним та скасування розпорядження, визнання недійсними державних актів на право власності на земельні ділянки, їх скасування. Оспорюване рішення стосувалося продажу ТОВ «Констебль» двох земельних ділянок у межах території сільської ради Мелітопольського району Запорізької області і було прийнято РДА в 2018 році. У 2019 році на цих землях ТОВ розташувало тимчасові споруди для провадження підприємницької діяльності (літнє кафе).

Пояснюючи причину заявлення позову лише через 5 років після прийняття оспорюваного рішення, прокурор указав, що про незаконне розпорядження дізнався при розслідуванні кримінального провадження щодо корупційних правопорушень голови РДА у 2022 році. Тому строк позовної давності пропущено не було.

Надайте юридичну оцінку позиції прокурора щодо позовної давності у справі.

Нормативні акти та література:

Цивільний процесуальний кодекс в редакції Закону України від 03.10.2017 № 2147-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>.

Господарський процесуальний кодекс в редакції Закону України від 03.10.2017 № 2147-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>.

Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005. *Офіційний вісник України*. 2005. № 32. Ст. 1918.

Дайджест судової практики Верховного Суду у справах, що виникають із корпоративних відносин (2018–2019 рр.). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Dajest_korporat_vidnosunu_1.pdf

Дайджест практики Верховного Суду у справах із договору оренди землі (2018–2021 рр.). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Dajest_orenda_zemli_2018_2021.pdf.

Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду в земельних спорах за участю органів Держгеокадастру (2018–2020 рр.). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Daidzhest_VP_VS.pdf.

Огляд за результатами вивчення судової практики розгляду господарськими судами справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів (2018 рік). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Oglyad_korpor_spori.pdf.

Огляд за результатами вивчення судової практики вирішення КГС ВС

спорів, пов'язаних з обігом цінних паперів та реалізацією прав, які підтверджуються цінними паперами (2021 рік).
URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/sud_pract/Oglyad_cinni_paperu_2021.pdf.

Огляд практики КГС ВС щодо забезпечення позову у корпоративних спорах за період з 01.01.2021 по 01.06.2022.
URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/ogliady/2022_08_10_Ogliad_KGS.pdf.

Огляд правових позицій КГС ВС щодо застосування належних та ефективних способів захисту корпоративних прав за період з 01.01.2021 по 01.06.2022.
URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/ogliady/2022_08_09_KGS.pdf.

Правові висновки палат Верховного Суду щодо вирішення корпоративних спорів та захисту корпоративних прав у 2022 році.
URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/ogliady/Prav_vusn_vur_korp_sporiv2022.pdf.

Огляд правових позицій КГС ВС у спорах, що виникають з правочинів щодо акцій, часток, паїв, інших корпоративних прав у юридичній особі (01.01.2021–01.06.2022).
URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/sud_pract/Oglyad_KGS_akcii_chastku_paji.pdf.

Огляд ключових правових позицій Верховного Суду у вирішенні корпоративних спорів та спорів щодо цінних паперів у 2022 році.
URL: [https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Oglyad_KGS_2023_02_10%20\(1\).pdf](https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Oglyad_KGS_2023_02_10%20(1).pdf).

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду у спорах, що виникають у сфері містобудування та архітектурної діяльності (2023 рік).
URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/ogliady/Oglyad_KAS_mistobuduv_2.pdf.

Огляд практики Верховного Суду у складі судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності Касаційного господарського суду (2018–2022 роки).
URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Oglyad_KGS_zem_pal_2018_2022.pdf.

Огляд практики ВС у сфері земельних відносин (I пол. 2021 р.).
URL: [https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/%D0%94%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%81%D1%82%20%D1%96%D0%B7%20%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2%20\(1\)%20\(4\).pdf](https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/%D0%94%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%81%D1%82%20%D1%96%D0%B7%20%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2%20(1)%20(4).pdf).

Огляд лист Вищого господарського суду України „Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності (за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України)” від 23.12.2008 № 01-8/735.

Вісник господарського судочинства. 2009. № 1. С.37 – 39.

Постанова Пленуму Верховного Суду України „Про практику розгляду судами корпоративних спорів” від 24.10.2008 № 13. *Вісник Верховного Суду України*. 2008. № 11.

Постанова Пленуму ВГСУ від 25.02.2016 № 4 «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004600-16?find=1&text=%D0%B7%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA#w1_1.

Практика ВС вирішення спорів, пов’язаних з укладенням, розірванням та визнанням недійсним договору дарування (2022 р.). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/sud_pract/2022_09_06_Oglyad_KCS_daruv.pdf.

Узагальнення судової практики розгляду господарськими судами справ у спорах, пов’язаних із земельними правовідносинами (Вищий господарський суд України; 01.01.2010). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001600-10#Text>.

Апанасенко К.І. Дозвільні правовідносини у сфері господарювання: проблеми теорії і практики. К.: ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова Національної академії наук України», 2020. 430 с. (Підрозділи 4.3 «Значення судової практики для правового регулювання дозвільних відносин у сфері господарювання та сфери правозастосування», 5.5 «Дозвільні відносини у сфері містобудування: основні особливості й проблеми правового регулювання». С. 248 – 266, 345 – 365).

Апанасенко К.І. Захист у суді прав та інтересів осіб у сфері містобудування громадськими об’єднаннями: постановка проблеми. *Економіка та право. Серія “Право”*. 2021. № 4. С. 56-67.

Апанасенко К.І. Про судову практику у спорах, що виникають дозвільних правовідносинах у сфері господарювання. *Економіка та право. Серія “Право”*. 2020. № 3 (58). С. 13–26.

Апанасенко К.І. Процесуальні особливості розгляду справ про захист права інтелектуальної власності. *Роль і місце інформаційного права і права інтелектуальної власності в сучасних умовах. Креативні індустрії*: ел. зб. матеріалів III Всеукр. наук.- практич. конф., м. Київ, 11 листоп. 2021 р. / редкол.: О.Ф. Дорошенко, В.Г. Пилипчук та ін.; НДІ інтел. власн. НАПрН України, Навч.-наук. інст. права КНУ ім. Т. Шевченка, Київ, 2021. С. 18-25.

Апанасенко К.І. Щодо превентивного захисту публічних інтересів у сфері містобудування. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2022. № 2. С. 97-110.

Дорошенко Л. Способи захисту прав сторін корпоративного договору: проблемні питання теорії та практики. *Право України*. 2021. № 6. С. 97-116.

Коблик М.В. Господарський процес: ключові теоретичні аспекти та зразки господарських процесуальних документів: посіб. для адвоката / Коблик М. В., Ступник Я.В.; Держ. ВНЗ "Ужгород. нац. ун-т". Київ, Гуляєва В. М. 2019. 312 с.

Корпоративне право крізь призму судової практики. Монографія за заг.

ред. проф. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків «ЕКУС», 2021. 510 с.

Нижний А. В., Ходаківський М. П., Юровська Г. В. Визнання правочинів недійсними: основи теорії та судова практика. Посібник для суддів. / Під редакцією А. В. Нижного. Київ: Алєрта, 2020. 234 с.
URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/nyzhnyu_a._v._hodakivskyyu_m._p._yurovska_g._v._vyznannya_pravochyniv_nediysnymy.pdf.

Позовна давність: коментар судової практики: [посібник] / І. В. Спасибо-Фатєєва та ін.; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: Право, 2017. 148 с.

Правові позиції Верховного Суду у цивільних, господарських та адміністративних справах. Практичний посібник / За редакцією професора В.В. Комарова та доцента Д.Д. Луспеніка. Київ: Вид-во «Право», 2019. 835 с.

Романюк В.А. Позовна давність у цивільному праві: монографія / наук. ред. С. Д. Гринько; Хмельниц. обл. рада, Хмельниц. ун-т упр. та права. Київ: SBA-Print, 2019. 236 с.

Судові експертизи в процесуальному праві України: навч. посібник. за заг. ред. О.Г. Рувіна, Н.В. Нєстор. К.: Вид-во «Ліра-К», 2019. 424 с.

Цивільне процесуальне право України: підручник / В. М. Коссає, Р. Я. Лємик [та ін.]; ред. В. М. Коссає. Х. : Право, 2020. 750 с.

Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / В. В. Комаров, К. В. Гусаров, Н. Ю. Саєара та ін.; за ред. В.В. Комарова. Харків: Право, 2016. 848 с.

Цивільно-процесуальні документи у наказному та окремому провадженнях (зразки оформлення): навч.-метод. посіб. / Р. Я. Дємків та ін.; за ред. В. О. Кучєра; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 191 с.

Цивільно-процесуальні документи у позовному провадженні (зразки оформлення): навч.-метод. посіб. / Р. Я. Дємків та ін.; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 211 с.

Сємінарське заняття 4.

Тєма 4: Порядок розгляду справ про банкрутство

План заняття:

1. Умови відкриття провадження у справі про банкрутство.
2. Порядок подання заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство.
3. Відсутність спору про право як обов'язкова умова відкриття провадження у справі про банкрутство.
4. Основні стадії процедури провадження у справі про банкрутство.
5. Питання обґрунтування вимог кредиторів у процедурі банкрутства.
6. Порядок розгляду спорів, стороною в яких є боржник.

Питання на самостійне опрацювання:

Вимоги до заяви кредитора (боржника) про відкриття провадження у справі про банкрутство. Відзив боржника. Відкликання заяви про відкриття

провадження у справі. Визнання недійсними правочинів боржника. Процедура фінансової реструктуризації.

Повноваження ліквідатора, керуючого санацією, розпорядника майна боржника. Порядок продажу майна боржника в процедурі банкрутства. Субсидіарна відповідальність за боргами боржника, стосовно якого відкрито провадження у справі про банкрутство.

Особливості провадження у справах про банкрутство окремих категорій боржників (страховиків, банків, фермерського господарства, державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків, тощо).

Підготувати реферати та огляди судової практики на теми:

1. Визнання недійсними правочинів боржника, стосовно якого відкрито провадження у справі про банкрутство: актуальна судова практика.
2. Відповідальність керівника боржника та його учасників у процедурі банкрутства: актуальна судова практика.
3. Забезпечення вимог кредиторів у справах про банкрутство.
4. Особливості банкрутства фермерського господарства.
5. Особливості банкрутства державних підприємств і підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків.
6. Санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство.
7. Судова практика визнання недійсними результатів аукціону з продажу майна банкрута.
8. Специфіка розгляду грошових вимог кредиторів у справах про неплатоспроможність фізичних осіб.
9. Правове регулювання статусу забезпеченого кредитора.
10. Специфіка відновлення платоспроможності банків.
11. Процедура фінансової реструктуризації: актуальні питання.
12. Провадження у справах про банкрутство як особливий вид провадження в господарському судочинстві.

Практичні завдання:

1. Розкрийте основні правила провадження у справах про банкрутство фізичних осіб. За яких обов'язкових умов фізична особа може звертатися до господарського суду заяву із заявою про визнання себе банкрутом та за яких обов'язкових умов суд може відкрити провадження у справі про банкрутство фізичних осіб?

2. Чи можуть кредитори фізичних осіб-підприємців та фізичних осіб звертатися до господарського суду із заявами про визнання їх банкрутами?

3. Якщо керівник боржника порушив встановлений законом обов'язок звернення до суду із заявою про визнання боржника банкрутом, які особи/органи мають вжити заходів до притягнення до відповідальності такого керівника?

4. Яким є розмір витрат на арбітражного керуючого у справі про

банкрутство і в якому порядку вони відшкодовуються?

5. Які заходи до забезпечення вимог кредиторів може вжити господарський суд у процедурі банкрутства?

6. На підставі яких доказів суд може встановити ознаки неплатоспроможності боржника? Які учасники провадження у справі про банкрутство можуть надати суду ці докази? Який доказ для суду є основним при вирішенні питання про розмір активів боржника на стадії прийняття рішення про можливість введення ліквідаційної процедури чи процедури санації?

Задачі

1. Орендодавець Приватного підприємства «Сон-1» подав до господарського суду заяву про визнання цього підприємства банкрутом, оскільки протягом останніх 5 місяців воно не оплачує орендні платежі. Станом на день подачі заяви до суду розмір заборгованості орендаря складає 520 тис. грн, з яких 487 тис. грн – це борг по орендній платі, а решта суми – пеня, нарахована за несвоєчасну оплату орендної плати. Орендодавцю стало відомо, що орендар три місяці тому припинив виплати за іншими своїми договорами і зупинив виробництво продукції.

У листуванні з орендодавцем орендар не заперечував наявність боргу перед ним. Водночас у відзиві на заяву кредитора ПП «Сон-1» не погодився з розміром заборгованості по орендній платі, причому як із сумою основного боргу, так і з розміром пені. Крім того, на думку боржника, передумовою звернення орендодавця до суду мало би бути отримання останнім судового рішення про стягнення з орендаря боргу, яке набрало законної сили.

Чи мав право орендодавець в описаній ситуації звертатися до господарського суду із заявою про визнання підприємства банкрутом? Чи наявні ознаки неплатоспроможності боржника? Чи має право господарський суд відкрити провадження в цій справі за наявних обставин? Чи дійсно орендодавець не міг подати заяву до суду до отримання судового рішення про стягнення з орендаря боргу? Чи враховується пеня у складі грошових зобов'язань боржника; в якому порядку вона підлягає стягненню у справах про банкрутство?

2. ТОВ «Сармат» звернулось із заявою про визнання банкрутом ПП «Алекс», оскільки протягом кількох місяців державний виконавець не міг стягнути з останнього борг перед ТОВ на суму 870 тис. грн. Водночас ТОВ було відомо, що аналогічна ситуація склалась з іще двома кредиторами ПП «Алекс».

Під час провадження у справі про банкрутство суд установив, що у боржника наявні активи, які в сукупності перевищують суму боргів перед кредиторами.

Яке рішення має прийняти господарський суд у даному випадку? Що можна порадити ТОВ «Сармат» щодо захисту його майнових інтересів?

3. Подаючи заяву про визнання боржника банкрутом, кредитор не додав докази авансування винагороди арбітражному керуючому.

Яке процесуальне рішення має прийняти господарський суд?

4. За кілька днів до попереднього засідання господарського суду у справі про банкрутство до суду надійшла заява кредитора з вимогами до боржника по оплаті орендної плати за останні два місяці.

Чи включається ця вимога до реєстру вимог кредиторів? В якому порядку орендодавець може заявити цю вимогу через суд до боржника, стосовно якого відкрито провадження у справі про банкрутство, а також розірвати договір оренди з цим боржником?

Нормативні акти та література:

Господарський процесуальний кодекс в редакції Закону України від 03.10.2017 №2147-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>.

Про фінансову реструктуризацію: Закон України від 14.06.2016 № 1414-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 32. Ст. 555.

Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018. *Відомості Верховної Ради*. 2019. № 19. Ст. 74.

Постанова Кабінету Міністрів України “Питання функціонування електронної торгової системи з продажу майна боржників у справах про банкрутство (неплатоспроможність)” від 02.10.2019 № 865. *Офіційний вісник України*. 2019. № 81. Ст. 2774.

Аналітична довідка за результатами вивчення судової практики Верховного Суду стосовно визнання недійсними правочинів боржника, щодо якого відкрито провадження у справі про банкрутство / упоряд. управління забезпечення роботи судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС. Київ, 2022. 9 с. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Analitichna_dovidka_February_2022.pdf.

Дайджест судової практики Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду у справах про банкрутство (2019 р.). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Dajdzhest_KGS_VS_2019.pdf.

Дайджест актуальних висновків Верховного Суду про застосування положень Кодексу України з процедур банкрутства за січень – березень 2021 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Dajagjest_bankr_01_03_2021.pdf.

Огляд правових висновків ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС щодо застосування норм права у процедурах банкрутства за 2020 рік. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Ogliad_KGS_bankrutstvo_2020.pdf.

Огляд постанов Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду, прийнятих у справах про банкрутство державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків за листопад 2020 року – червень 2021 року. URL:

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Oglyad_bankrutstvo_%2001_11_30_06_2021-.pdf.

Огляд практики застосування Верховним Судом норм про субсидіарну відповідальність у справах про банкрутство (актуальна судова практика) за травень 2020 року – червень 2021 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Oglyad_05_2020_06_2021.pdf

Огляд правових позицій Верховного Суду щодо застосування положень Кодексу України з процедур банкрутства за другий квартал 2021 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Oglyad_2021_07_29.pdf.

Огляд правових позицій Верховного Суду щодо застосування положень Кодексу України з процедур банкрутства (січень – лютий 2022 р.). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/oglyad_y/Oglyad_bankrutstvo_01_02_2022.pdf.

Огляд правових позицій Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду щодо застосування положень Кодексу України з процедур банкрутства (квітень – червень 2022 р.). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/sud_p_ract/Oglyad_KGS_bankr_04_06_2022.pdf.

Bayer L.D., Elias S. The new bankruptcy: Will it work for you? New York: NOLO, 2015. 408 p.

Булижин І.В. Передумови відкриття провадження у справах про банкрутство: теорія і практика. *Право і суспільство*. 2017. № 5, ч. 2. С. 47-52.

Бутирська І. Проведення у справах про банкрутство як особливий вид провадження у господарському судочинстві. *Право України*. 2021. № 4. С. 23-32.

Бутирський А. Класифікація строків у процедурі банкрутства. *Право України*. 2021. № 4. С. 33-42.

Вибрана бібліографія з актуальної теми "Інститут банкрутства в юридичній доктрині України". *Право України*. 2021. № 4. С. 88.

Грабован Л. Деякі проблеми розгляду справ про банкрутство державних підприємств. *Право України*. 2021. № 4. С. 43-56.

Застосування норм Кодексу України з процедур банкрутства. Збірка наукових статей / За загальною редакцією д.ю.н., судді Верховного Суду С. В. Жукова. К.: Алерта, 2019. 216 с. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Jukov_Zbirka_Bankrut_v2_191007_out.pdf.

Коблик М.В. Господарський процес: ключові теоретичні аспекти та зразки господарських процесуальних документів: посіб. для адвоката / Коблик М. В., Ступник Я.В.; Держ. ВНЗ "Ужгород. нац. ун-т". Київ Гуляєва В. М. 2019. 312 с.

Поляков Б. Особливості реалізації майна у процедурі банкрутства. *Право України*. 2017. № 12. С. 160-172.

Правова категорія «спір про право» в розрізі процедури банкрутства. Дайджест судової практики для адвокатів. Київ, 2021. 50 с. URL: <https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%9>

2%D0%9E%D0%92%D0%90_%D0%9A%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%9E%D0%A0%D0%86%D0%AF.pdf.

Радзивілюк В. Щодо особливостей провадження у справі про банкрутство окремих категорій боржників. *Право України*. 2018. № 7. С. 130 – 142.

Радзивілюк В., Поляков Р. Проблеми застосування господарсько-процесуальних норм у процедурі банкрутства (неплатоспроможності). *Право України*. 2020. № 7. С. 147-158.

Чорна Ю.В. Поняття та основні ознаки системи банкрутства. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 1 (84). С. 145-155.

Чубан Т. Правове регулювання відносин неспроможності (банкрутства): співвідношення зарахування зустрічних однорідних вимог і мараторію на задоволення вимог кредиторів. *Право України*. 2017. № 5. С. 161-169.

Семінарське заняття 5.

Тема 5: Третейське судочинство як альтернативний спосіб вирішення спорів

Питання для обговорення:

1. Поняття, правова природа третейського розгляду спорів і третейських судів.
2. Юрисдикція третейських судів.
3. Види, порядок утворення третейських судів. Третейська угода.
4. Принципи та стадії третейського судочинства.

Семінарське заняття 5.

Тема 6: Міжнародний комерційний арбітраж. Інвестиційні арбітражі

Питання для обговорення:

1. Поняття міжнародного комерційного арбітражу. Види арбітражу.
2. Державний контроль за міжнародного комерційного арбітражу у зарубіжних країнах та в Україні.
3. Правова основа міжнародного комерційного арбітражу.
4. Компетенція міжнародного комерційного арбітражу.
5. Арбітражна угода.
6. Арбітражне провадження.
7. Інвестиційний арбітраж: загальні поняття.

Питання на самостійне опрацювання:

Поняття й передумови становлення системи альтернативних способів вирішення спорів. Докази в третейському судочинстві.

Арбітражне провадження. Забезпечувальні заходи в міжнародному комерційному арбітражі. Докази а арбітражному провадженні. Порядок формування колегії арбітрів. Норми, що застосовуються до суті спору. Форма і зміст арбітражного рішення. Припинення арбітражного розгляду.

Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій

палаті: поняття, юрисдикція, склад.

Поняття інвестиційного арбітражу. Вашингтонська конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 1965 року. Види інвестиційних арбітражів. Застосовуване право до розгляду спору. Строк розгляду інвестиційної справи.

Особливості виконання рішень інвестиційних арбітражів. Нью-Йоркська конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень 1958 року.

Підготувати реферати та огляди судової практики на теми:

1. Історія третейського судочинства в зарубіжних країнах.
2. Історія третейського судочинства в Україні.
3. Регламент МКАС при Торгово-промисловій палаті України.
4. Досвід участі України й українських інвесторів в інвестиційних арбітражах.
5. Арбітражна угода: практичні аспекти складання та застосування.
6. Забезпечувальні заходи в міжнародному комерційному арбітражі: практика застосування.
7. Правила арбітражу за Європейською конвенцією про зовнішньоторговельний арбітраж.
8. Третейська угода: практика застосування в Україні.
9. Постійно діючі третейські суди в Україні.
10. Державний контроль за міжнародним комерційним арбітражем у зарубіжних країнах.
11. Типовий закон ЮНСІТРАЛ про міжнародний комерційний арбітраж.

Практичні завдання:

1. Заповніть таблицю, яка має ілюструвати вимоги до суддів господарських судів, третейських судів та арбітрів МКА:

Вимоги	Господарський суд	Третейський суд	Міжнародний комерційний арбітраж
1. Громадянин України			
2. Вік - не молодший 30 років			
3. Наявність вищої юридичної освіти			
4. Наявність вищої економічної освіти			
5. Стаж роботи в галузі права не менше трьох років			
6. Проживання на території України			

не менше 10 років			
7. Володіння державною мовою			
8. Пряма чи опосередкована незаінтересованість у результатах вирішення спору			
9. Володіння іноземною мовою			
10. Особа наділена знаннями, досвідом, діловими та моральними якостями, необхідними для вирішення спору			
11. Стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років			
12. Додаткові вимоги, встановлені за погодженням сторін			

2. Які справи з числа наведених можуть бути розглянуті в третейському суді: про визнання недійсним договору оренди земельної ділянки; про стягнення сум заборгованості за кредитним договором; про оспорення рішення сільської ради щодо відмови у передачі в оренду земельної ділянки; про оскарження рішення загальних зборів акціонерів; про стягнення невиконаних дивідендів; про розірвання договору про публічні закупівлі; про розірвання договору купівлі-продажу, укладеного в процедурі приватизації; про визнання суб'єкта господарювання таким, що зловживає монопольним становищем на ринку; про поновлення працівника на роботі; про розірвання шлюбу.

3. Які основні процесуальні відмінності між розглядом справ у порядку цивільного судочинства (позовне провадження) і розглядом справ у третейських судах, визначеним загальними правилами Закону України «Про третейські суди»?

Нормативні акти та література:

Європейська конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж від 21.04.1961. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_069#Text.

Конвенція про вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18.05.1965 (Вашингтонська конвенція 1965 р.). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_060.

Модельний (Типовий) закон ЮНСІТРАЛ про міжнародний торговельний арбітраж від 21.06.1985. URL: http://www.uncitral.org/pdf/russian/texts/arbitration/ml-arb/07-87000_Ebook.pdf.

Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 №4002–XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4002-12>.

Про третейські суди: Закон України від 11.05.2004 № 1701–IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1701-15>.

Господарський процесуальний кодекс в редакції Закону України від 03.10.2017 №2147–VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>.

Цивільний процесуальний кодекс в редакції Закону України від 03.10.2017 № 2147–VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>.

Регламент МКАС при ТПП України, затверджений Рішенням Президії Торгово-промислової палати України від 01.01.2018. URL: <https://icas.org.ua/wp-content/uploads/Reglament-ISAS-pry-TPP-Ukrayiny.pdf>.

Альтернативне вирішення цивільно-правових спорів: підручник / за ред. Н. Ю. Голубевої. Одеса : Фенікс, 2021.

Альтернативні способи вирішення спорів : навч. посіб. / М. Я. Білак, Ю. Д. Притика, О. М. Спектор, М. М. Хоменко; за заг. ред. Ю. Д. Притики. Харків: Право, 2019.

Альтернативні способи вирішення цивільних спорів за законодавством України: навчальний посібник / Верба-Сидор О. Б., Воробель У. Б., Грабар Н. М., Дутко А. О., Юркевич Ю. М.; за ред. канд. юрид. наук, доц. О. Б. Верби-Сидор. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 416с.

Белоусов П.І. Межі дозволеного втручання державного суду в міжнародний арбітраж в Україні: огляд законодавства та судової практики. *Альтернативне вирішення спорів*. 2013. № 1. С. 15-16.

Бут І.О. Розгляд цивільно-правових спорів третейськими судами в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2016. 229 с.

Вівчарик І. Інвестиційний арбітраж (05.09.2019). URL: https://eln.stu.cn.ua/pluginfile.php/448110/mod_resource/content/1/%D1%96%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B0%D1%80%D0%B1%D1%96%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B6.pdf.

Вступ до альтернативного вирішення спорів: навч. посіб. / Г. В. Анікіна, Ю. В. Білоусов, Н. Л. Бондаренко-Зелінська [та ін.] ; під ред. У. Хелльманна, Н. Л. Бондаренко-Зелінської. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2017.

Гончаренко О.М. Міжнародний комерційний арбітраж: навч. посіб. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2014. 203с.

Дручек В.С. Діловедення в третейських судах. К., 2006. 65 с. URL: <http://tribunal.in.ua>.

Кравцов С. О. Міжнародний комерційний арбітраж та національні суди:

монографія. Х.: Право, 2014. 232 с.

Любченко Я.П. Альтернативні способи вирішення правових спорів: теоретико-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.01; Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків, 2018. 20 с.

Мальський М. М. Арбітражна угода: теоретичні та практичні аспекти: Монографія. Львів: Літопис, 2013. 374 с.

Международный коммерческий арбитраж: вызовы современности. Сборник статей и докладов. К 25-летию деятельности МКАС при ТПП Украины и развития международного коммерческого арбитража в Украине. К.: 2017. 256 с.

Міжнародний комерційний арбітраж / Білоусов Ю. В., Конащук В.М., Коссак В. М. та ін.; під ред. У. Гелльманна, В. М. Коссака. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2015. 204 с.

Міжнародні арбітражні читання пам'яті академіка І. Г. Побірченка. Збірник доповідей і статей. Київ, 2019. 88 с.

Неюрисдикційні форми захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання: монографія / Н. В. Ільків, М. С. Долинська та ін.; за заг. ред. д.ю.н. М. С. Долинської. Львів: ТОВ «Галицька видавнича спілка», 2020. 174 с.
URL:

<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2916/1/%d0%9d%d0%b5%d1%8e%d1%80%d0%b8%d1%81%d0%b4%d0%b8%d0%ba%d1%86%d1%96%d0%b9%d0%bd%d1%96%20%d1%84%d0%be%d1%80%d0%bc%d0%b8%20%d0%b7%d0%b0%d1%85%d0%b8%d1%81%d1%82%d1%83%20%d0%86%d0%bb%d1%8c%d0%ba%d1%96%d0%b2.pdf>.

Перепелинська О.С. Які спори (не) можна передавати на вирішення міжнародного арбітражу за законодавством України. *Integrites*. 2017. URL: <https://www.integrites.com/uk/publications/yaki-spori-ne-mozhnaperedavati-na-virishennyamizhnarodnogo-arbitrazhu-za-zakonodavstvom-ukraini>.

Пільков К.М. Теорія і практика доказування у міжнародному комерційному арбітражі: Монографія. К.: Освіта України, 2016. 240 с.

Побірченко І.Г. Проблеми становлення і розвитку третейських судів в Україні. *Реферативний огляд чинного законодавства України* / [ред. В.В. Цветков]. К.: Салком, 2000. С. 131-142.

Притика Ю. Забезпечувальні заходи у міжнародному комерційному арбітражі. *Право України*. 2011. № 1. С. 139-149.

Притика Ю. Д. Міжнародний комерційний арбітраж: Питання теорії та практики: Монографія. Київ: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2005. 516 с.

Прусенко Г. Є. Поняття та види забезпечувальних заходів в міжнародному комерційному арбітражі. *Юридичний вісник*. 2014. № 2. С. 296-300. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urid_2014_2_53.

Селівон М. Взаємодія судової влади з міжнародним комерційним арбітражем. *Право України*. 2011. № 1. С. 130-138.

Сліпачук Т. Практичні аспекти процесу доказування у міжнародному комерційному арбітражі. *Право України*. 2011. № 1. С. 122-129.

Торгашин О.М. Правові засади регулювання діяльності Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України (господарсько-правовий аспект): автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04; Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана". Київ, 2008. 18 с.

Цірат Г.А. Забезпечувальні заходи в міжнародному комерційному арбітражі. Питання законності та юридичної сили. Частина 1. *Європейські перспективи*. 2010. № 2. С. 64.

Шепель Т. П., Чагін С. М., Колотило М. М., Болтушкіна О. В., Мустафаєва М. Д., Харченко Н. М. Третейські суди в Україні: стан розвитку, статистика, практика та перспективи. Київ, 2018. 52 с.

Семінарське заняття 6.

Тема 7: Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних та господарських справах. Судовий контроль за виконанням судових рішень

План заняття:

1. Виконавче провадження як завершальна стадія цивільного/господарського процесу.
2. Виконавчі документи у цивільному та господарському процесі та порядок їх виконання.
3. Відстрочення або розстрочення виконання рішення, зміна способу та порядку виконання рішення, ухвали, постанови. Затвердження мирової угоди у виконавчому провадженні.
4. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця.
5. Зупинення і поворот виконання рішення, постанови господарського суду/суду.
6. Заміна сторони виконавчого провадження.
7. Звернення стягнення на грошові кошти, що належать іншим особам, та нерухоме майно, право власності на яке не зареєстровано в установленому порядку.
8. Тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України.

Питання на самостійне опрацювання:

Виправлення помилки у виконавчому документі та визнання його таким, що не підлягає виконанню. Поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання. Встановлення та зміна способу і порядку виконання рішення господарського суду у справах про присудження майна: актуальні практичні питання.

Спори щодо визначення вартості та оцінки майна у виконавчому провадженні. Виключення майна з опису і зняття з нього арешту: актуальна судова практика. Зупинення стягнення на підставі виконавчого документа як засіб забезпечення позову.

Оголошення розшуку боржника або дитини, привід боржника. Вирішення питання про примусове проникнення до житла чи іншого володіння особи. Тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу.

Підготувати реферати та огляди судової практики на теми:

1. Судова практика визнання виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню.
2. Судова практика звернення стягнення на грошові кошти, що належать третім особам, у виконавчому провадженні.
3. Зміна способу і порядку виконання рішення: актуальна судова практика.
4. Відстрочка й розстрочка виконання судового рішення: актуальна судова практика.
5. Розмежування юрисдикції господарських та адміністративних судів з розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця, іншої посадової особи органу ДВС або приватного виконавця.
6. Проблемні питання судової практики повороту виконання рішень, постанов судів/ господарських судів.
7. Судова практика поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання.
8. Практика судів з тимчасового обмеження боржників у праві виїзду за межі України.
9. Ухвала суду як виконавчий документ у господарському процесі.
10. Зупинення продажу арештованого майна як засіб забезпечення позову.
11. Судова практика у справах щодо оскарження заходів забезпечення скарги на дії державного/приватного виконавця.
12. Зарубіжний досвід встановлення та зміни способу і порядку виконання рішення судів господарської (комерційної) юрисдикції.
13. Встановлення та зміна способу і порядку виконання рішення господарського суду у справах про зобов'язання відповідача вчинити певні дії.

Практичні завдання:

1. Підготувати скаргу на постанову державного виконавця про закінчення виконавчого провадження за такою фабулою справи:

10 березня 2021 р. постановою державного виконавця Ріпкинського відділу ДВС у Чернігівському районі Чернігівської області було відкрито виконавче провадження № 89700000 з виконання рішення Господарського суду Чернігівської області від 20.01.2021 у справі № 879/198. Вказаним судовим рішенням передбачено стягнення з Приватного підприємства «Поліграм» 47 567 грн боргу на користь Комунальної установи «Бібліотека № 1» Ріпкинської селищної ради.

Державний виконавець, не виявивши коштів на банківських рахунках боржника, закрити виконавче провадження на підставі постанови від 10 травня 2021 р. Не погодившись із цією постановою, стягувач звернувся до Господарського суду Чернігівської області зі скаргою на постанову, в якій просив суд її скасувати. У скарзі зазначено, що державний виконавець закрити

виконавче провадження безпідставно, не перевірів попередньо наявність майна у боржника.

2. Скласти проєкт заяви про поворот виконання рішення суду за такою фабулою справи:

Рішенням Господарського суду м. Києва від 2 грудня 2020 р., залишеним без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 25 лютого 2021 р., стягнуто з Товариства з обмеженою відповідальністю «Тінторетто» на користь Приватного підприємства «Будіндустрія-1» 64 200 грн основного боргу, 2102 грн судового збору.

Боржник виконав це рішення в повному обсязі, що підтверджується копією платіжного доручення № 2194 від 25 березня 2021 р.

Постановою Верховного Суду від 21 травня 2021 р. рішення Господарського суду м. Києва від 2 грудня 2020 р. та постанову Північного апеляційного господарського суду від 25 лютого 2021 р. скасовано, справу передано на новий розгляд до Господарського суду м. Києва.

Під час нового розгляду справи ухвалою Господарського суду м. Києва від 16 листопада 2021 р. позов Приватного підприємства «Будіндустрія-1» залишено без розгляду; відповідна ухвала суду не була оскаржена й набрала законної сили.

3. Скласти проєкт заяви про поворот виконання рішення суду разом із заявою про поновлення пропущеного строку на її подання за такою фабулою справи:

Рішенням Господарського суду Чернігівської області від 04.12.2017 по справі № 11/284, яке постановою Північного апеляційного господарського суду від 29.01.2019 залишено без змін, було частково задоволено позов Бахмацького районного управління освіти до ТОВ «АКМ» і стягнуто з відповідача на користь позивача 289 078 грн. На виконання рішення суду та постанови апеляційної інстанції суд видав наказ від 16.03.2019.

Рішення суду було виконано, про що свідчить постанова ВДВС Бахмацького міськрайонного управління юстиції від 01.06.2019.

За результатами розгляду касаційної скарги відповідача постановою Верховного Суду від 18.03.2020 рішення Господарського суду Чернігівської області від 04.12.2017 та постанова Північного апеляційного господарського суду від 29.01.2019 скасовані, справа направлена на новий розгляд до суду першої інстанції.

При новому розгляді справи Господарський суд Чернігівської області відмовив у задоволенні позову Бахмацького районного управління освіти (рішення від 10.10.2020). Рішення суду не оскаржувалося й набрало законної сили.

У грудні 2021 р. від відповідача надійшла заява про поворот виконання рішення Господарського суду Чернігівської області від 04.12.2017.

У заяві відповідач пояснив, що протягом осені 2021 р. вів переговори з позивачем про повернення стягнутої судом суми коштів. На початку

листопада 2021 р. він отримав лист від позивача про перерахування суми боргу протягом тижня (копія додана до заяви). Однак ці кошти так і не були отримані. Через ці обставини відповідач просить суд поновити пропущений строк на подання заяви про поворот виконання рішення суду.

Задачі

1. Згідно з рішенням Господарського суду Харківської області від 10 березня 2018 р. Приватне підприємство «Ізюмський картонний комбінат» було зобов'язано звільнити земельну ділянку Державного підприємства «Ізюм-хліб» від самочинно збудованого приватним підприємством навісу.

Під час виконання вказаного рішення господарського суду державний виконавець Ізюмського районного відділу Державної виконавчої служби Головного управління юстиції у Харківській області встановив, що навіс, розташований на земельній ділянці ДП «Ізюм-хліб», за договором купівлі-продажу переданий у власність Товариству з обмеженою відповідальністю «Веселка». У зв'язку з цими обставинами державний виконавець закінчив виконавче провадження, прийнявши відповідну постанову. Рішення господарського суду виконано не було.

Чи правомірними є дії державного виконавця? Яким чином і в якому порядку може захистити свої права у виконавчому провадженні ДП «Ізюм-хліб»? Чи міг державний виконавець зобов'язати ТОВ «Веселка» звільнити земельну ділянку від навісу?

Чи може Державне підприємство «Ізюм-хліб» звернутись до Господарського суду Харківської області із заявою про зміну способу виконання рішення суду від 10 березня 2018 р. шляхом зобов'язання звільнити земельну ділянку не ПП «Ізюмський картонний комбінат», а ТОВ «Веселка»?

2. На виконанні приватного виконавця перебуває виконавче провадження по стягненню із Сергієнка Л.О. боргу на загальну суму 577 тис. грн. З метою виконання виконавчого документа приватний виконавець наклав арешт на квартиру боржника. Через місяць після цього дружина Сергієнка Л.О. звернулася зі скаргою на постанову приватного виконавця про накладення арешту на квартиру боржника, в якій просила визнати її неправомірною та скасувати. Скаргу обґрунтувала тим, що зараз у провадженні місцевого загального суду перебуває справа про поділ майна подружжя, серед якого – і квартира спільної сумісної власності подружжя, оформлена на її чоловіка. Тому приватний виконавець не мав права накладати арешт на квартиру. Також заявниця пояснила, що скаргу подала відразу після того, як дізналася від чоловіка про арешт квартири.

Чи підлягає задоволенню скарга дружини Сергієнка Л.О.? Чи правильно вона обрала спосіб захисту своїх прав? В якому порядку вона може захистити свої права? Чи можливим є арешт квартири боржника в описаній ситуації?

Нормативні акти та література:

Господарський процесуальний кодекс в редакції Закону України від

03.10.2017 №2147-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>.

Цивільний процесуальний кодекс в редакції Закону України від 03.10.2017 № 2147-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>.

Про гарантії держави щодо виконання судових рішень: Закон України від 05.06.2012 № 4901-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 17. Ст. 158.

Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02.06.2016 № 1403-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 29. Ст. 535.

Про виконавче провадження Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 30. Ст. 54.

Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльність органів і посадових осіб державної виконавчої служби та звернень учасників виконавчого провадження» від 26.12.2003 № 14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-03#Text>.

Постанова Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики виконання рішень, ухвал, постанов господарських судів України» від 17.10.2012 № 9. *Вісник господарського судочинства*. 2012. № 6.

Інформаційний лист Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із застосуванням господарськими судами Закону України «Про виконавче провадження» від 28.01.2016 № 01-06/131/16. *Вісник господарського судочинства*. 2016. №1.

Дайджест судової практики Верховного Суду у справах, що виникають на стадії виконання судових рішень (з 01.03.2018 по 15.07.2019). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Daidjest_VP_11_2019_1.pdf.

Огляд застосування господарськими судами Закону України «Про виконавче провадження» (2018-2019 роки). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Oglyad_KGS_vuk_prov.pdf.

Огляд судової практики КЦС ВС щодо розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність приватного/державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби у цивільних справах (2022 рік). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/sud_p_ract/2022_05_13_Oglyad_KCS_sud_rish_1.pdf.

Огляд практики застосування Верховним Судом Закону України «Про виконавче провадження» у господарських справах (січень 2021 р. - червень 2022р.). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/oglyady/Oglyad_Vukon_provad_2021_06_2022.pdf.

Журавльов Д.В., Бесчастний В.М., Грудницька С.М. Процесуальні документи: цивільні, господарські, адміністративні, кримінальні. Заяви, позовні заяви, клопотання, інші документи. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 232с.

Зразки процесуальних документів у господарському провадженні. Листи, скарги, заяви, відзиви на позовні заяви, оскарження судових рішень. Станом на 2017 рік / Упоряд.: Грудницька С.М., Чижмарь К.І., Журавльов Д.В., Петков С.В. К.: ЦУЛ, 2017. 80 с.

Ніколенко Л. М., Іванюта Н.В. Господарське процесуальне право України:

підручник. К.: ВД «Дакор», 2020. 284 с.

Отрош І., Бойко Р. Запровадження інституту визнання рішення суду нечинним як спосіб подолання прогалин у господарському процесуальному праві. *Вісник господарського судочинства*. 2016. № 1. С. 127 - 131.

Петров В.С. Встановлення та зміна способу і порядку виконання рішення господарського суду: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса, 2016. 209 с. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/4630/Petrov_KD.pdf?sequence=4&isAllowed=y.

Петров В.С. Щодо поняття способу і порядку виконання рішення господарського суду. *Вісник господарського судочинства*. 2015. № 3. С. 154-161.

Святогор О.А. Правове регулювання виконання рішень господарського суду: постановка проблеми. *Економіка та право. Серія «Право»*. 2015. № 2 (41). С. 45 - 52.

Сергієнко Н. До питання визнання наказу господарського суду таким, що не підлягає виконанню. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 7. С. 75 – 78.

Цивільно-процесуальні документи у позовному провадженні (зразки оформлення): навч.-метод. посібник / Р. Я. Демків, І. М. Євхутич, Т. В. Курило, В. О. Кучер, В. М. Парасюк. Л.: ЛьвДУВС, 2018. 212 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2629/1/%d0%b7%d1%80%d0%b0%d0%b7%d0%ba%d0%b8%20%d0%b4%d0%be%d0%ba%d1%83%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d1%82%d1%96%d0%b2-2.pdf>.

Семінарське заняття 7.

Тема 8: Розгляд цивільних і господарських спорів за участю іноземних осіб. Визнання та звернення до виконання рішень іноземних судів

План заняття:

1. Визнання та звернення до виконання рішення іноземного суду: загальні поняття.
2. Умови визнання та звернення до виконання рішення іноземного суду, що підлягає примусовому виконанню.
3. Клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду: порядок подання та розгляду.
4. Умови визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню.
5. Процесуальні права й обов'язки іноземних осіб у цивільному та господарському процесі.
6. Підсудність справ за участю іноземних осіб.
7. Судові доручення судів України іноземним судам.
8. Виконання в Україні судових доручень іноземних судів.

Питання на самостійне опрацювання:

Визнання та виконання судових рішень у цивільних та комерційних справах в Європейському Союзі. Уніфікація законодавства України та ЄС у сфері визнання та виконання рішень іноземних юрисдикційних органів.

Особливості визнання та виконання іноземних судових рішень у сімейних правовідносинах згідно з міжнародними конвенціями (справи про стягнення аліментів, усиновлення, опіку над дітьми, спілкування з дітьми).

Підготувати реферати та огляди судової практики на теми:

1. Міжнародні договори, які регулюють участь у господарському процесі в Україні іноземних підприємств і організацій.
2. Визнання та виконання рішень українських судів у країнах ЄС.
3. Зарубіжний досвід визнання та виконання рішень іноземних судів.
4. Визнання та виконання рішень іноземних судів у контексті практики Європейського суду з прав людини.
5. Значення застережень про публічний порядок для визнання та виконання рішень іноземних судів.
6. Виконання доручень судів іноземних держав у цивільному процесі України.
7. Проблемні аспекти уніфікації законодавства України та ЄС у сфері визнання та виконання рішень іноземних юрисдикційних органів.

Практичні завдання:

1. Громадянка України А., яка була одружена з громадянином Польщі V., після розірвання з ним шлюбу у 2021 році подала позов до польського суду про стягнення аліментів на малолітню дитину. Рішенням суду від 23 березня 2022 р. позов було задоволено. Після повернення в Україну громадянка А. звернулася до українського суду з клопотанням про надання дозволу на примусове виконання вказаного рішення польського суду.

Чи можливим є задоволення вказаного клопотання і за яких умов? До якого саме суду може подати клопотання громадянка А., якою є підсудність відповідної справи? Які вимоги до клопотання пред'являє міжнародна угода, що підлягає застосуванню в даному випадку? Які документи мають бути додані до клопотання?

2. З 2015 до 2017 року подружжя громадян України Лазаренки працювали й постійно проживали в Італії. У 2017 році чоловік Лазаренко А.В. зник безвісти і в 2021 році був визнаний померлим рішенням італійського суду. В Україні після його смерті залишилося зареєстроване за ним нерухоме майно. У цілях спадкування майна дружина вирішила легалізувати рішення італійського суду в Україні.

Які процесуальні дії необхідно здійснити дружині померлого Лазаренка А.В.? Якими нормативними актами регулюються відповідні відносини? Які вимоги до відповідних процесуальних документів закріплені в них?

3. Чи можуть в українському суді бути вирішені такі справи за участю сторони – іноземного громадянина/ підприємства:

про стягнення грошового боргу з українського підприємства;

про відшкодування шкоди, завданої смертю іноземного громадянина від нещасного випадку на виробництві, що мав місце на території України;

про відшкодування шкоди, завданої авіаційною пригодою на території України;

про визнання права власності на нерухоме майно, що знаходиться на території України,

про оспорювання заповіту сином після смерті батька – громадянина України, який проживав в Україні;

про банкрутство українського ТОВ за заявою кредитора – іноземної компанії;

про скасування державної реєстрації торгівельної марки, зареєстрованої в Україні, за позовом іноземної компанії;

про визнання недобросовісними дій у конкуренції за позовом українського ТОВ до іноземної компанії.

За якими категоріями з числа цих справ українським законом передбачена їх виключна підсудність українським судам?

4. Під час розгляду справи про відшкодування шкоди, завданої здоров'ю громадянина України внаслідок ДТП у Вінницькій області, виникла потреба допитати свідків: громадянина Польщі та громадянина України, який живе в Польщі.

Які дії та в якому порядку необхідно здійснити суду для отримання показань указаних свідків?

Нормативні акти та література:

Конвенція з питань цивільного процесу від 01.03.1954. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_083.

Конвенція про стягнення аліментів за кордоном (Нью-Йорк, 1956 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_425#Text.

Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах (Гаага, 1965 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_890#Text.

Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, та визнання рішень про усиновлення від 15.11.1965. *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 11.

Конвенція про отримання за кордоном доказів у цивільних або комерційних справах (Гаага, 1970 р.), ратифікована Законом України №2051-III від 19.10.2000. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_890#Text.

Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання (Гаага, 1973 р.), ратифікована Законом України № 135-V від 14.09.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_001#Text.

Європейська конвенція про визнання та виконання рішень про опіку над дітьми та про поновлення опіки над дітьми від 20.05.1980, ратифікована

Законом України від 06.03.2008 № 135-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_327#Text.

Договір між Україною та Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини в цивільних і кримінальних справах від 24.05.1993. *Офіційний вісник України*. 2006. № 47. Ст. 3169.

Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей від 19.10.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 11.

Конвенція про контакт з дітьми від 15.05.2003. *Офіційний вісник України*. 2007. № 91. С. 33–56.

Конвенція про угоди про вибір суду (Гаага, 30.06.2005), ратифікована Законом України від 15.06.2021 № 1544-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_004#Text.

Конвенція про міжнародне стягнення аліментів на дітей та інших видів сімейного утримання (Гаага, 2007 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_112#Text.

Конвенція про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах (Гаага, 2019 р.), ратифікована Законом України від 01.07.2022 № 2342-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_001-19#Text.

Цивільний процесуальний кодекс в редакції Закону України від 03.10.2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>.

Господарський процесуальний кодекс України в редакції Закону України від 03.10.2017. // *Відомості Верховної Ради України*. - 2017. - № 48. - Ст. 436.

Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23.06.2005. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 32. Ст. 422.

Закон України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 // *Відомості Верховної Ради*. - 2016. - № 30. - Ст. 54.

Інструкція про виконання в Україні Конвенції про стягнення аліментів за кордоном: затв. наказом Міністерства юстиції України від 29.12.2006 № 121/5. *Офіційний вісник України*. 2007. № 1. Ст. 57.

Інструкція про порядок виконання міжнародних договорів з питань надання правової допомоги в цивільних справах щодо вручення документів, отримання доказів та визнання і виконання судових рішень: затв. наказом Міністерства юстиції України, Державної судової адміністрації України від 27.06.2008 № 1092/5/54. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0573-08#Text>.

Інструкція про виконання в Україні Конвенції про міжнародне стягнення аліментів на дітей та інших видів сімейного утримання: затв. наказом Міністерства юстиції України від 15.09.2017 № 2904/5. *Офіційний вісник України*. 2017. № 77. Ст. 2387.

Постанова Пленуму Верховного суду України «Про практику розгляду судами клопотань про визнання й виконання рішень іноземних судів та арбітражів і про скасування рішень, постановлених у порядку міжнародного комерційного арбітражу на території України» від 24.12.1999 № 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-99#Text>.

Роз'яснення Президії Вищого господарського суду України „Про деякі питання розгляду справ за участю іноземних підприємств і організацій” від 31.05.2002 № 04-5/608. *Юридичний вісник України*. 2002. №30 (інформаційно-правовий банк).

Інформаційний лист Вищого господарського суду України «Про деякі питання, пов'язані із застосуванням Конвенції про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах» від 29.05.2009 № 01-08/315. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_315600-09#Text.

Практичне керівництво із застосування Гаазької конвенції про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах (Постійне бюро Гаазької конференції по міжнародному приватному праву, 01.12.2005). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_a890/sp:max100.

Перспективи і наслідки підписання Україною Конвенції про угоди про вибір суду: Роз'яснення Міністерства юстиції України від 12.06.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0021323-12>.

Регламент Ради (ЄС) про юрисдикцію та визнання і виконання судових рішень у цивільних та господарських справах № 44/2001 від 22.12.2000. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32001R004>.

Регламент Ради ЄС щодо юрисдикції та звернення до виконання судових рішень по шлюбно-сімейних спорах № 2201/2003 від 01.08.2003. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32003R2201>.

Бобкова А., Новошицька В. Правова основа розгляду господарським судом спорів за участю іноземних осіб. *Право України*. 2020. № 7. С. 131 – 146.

Боднар Н. А. Правове регулювання співробітництва між Україною та Європейським Союзом у сфері юстиції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2019. 214 с.

Боярський Є.Д. Умови застосування застереження про публічний порядок в Україні та державах світу. *Університетські наукові записки*. 2013. № 3 (47). С. 204–209.

Брагіна М. Юрисдикція визнання та виконання судових рішень у цивільних і комерційних справах в Європейському Союзі. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 2(40). С. 91–97.

Глушкова Д.Г. Підстави виконання рішень українських судів щодо нерезидентів України. *Форум права*. 2011. № 2. С. 166-172.

Смець І. Регіональний міжнародний публічний порядок і зміст «застереження про публічний порядок» в договорах про правову допомогу у цивільних справах. *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2015. Vol. 2, Iss. 4. С. 116–121.

Кіселичник В. П. Регламент Ради ЄС щодо юрисдикції, визнання і виконання судових рішень у цивільних та комерційних справах (у контексті гармонізації приватного права ЄС). *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2014. № 2. С. 5–10.

Козелецька М. О. Визнання та виконання судових рішень у цивільних та комерційних справах в Європейському Союзі: автореф. дис. канд. юрид. наук:

12.00.03. Київ, 2015. 18 с.

Комаров В.В. Визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних комерційних арбітражів. Харків: Видавництво "Право", 2020. 663с.

Мальський М.М. Визнання та виконання рішень українських судів у країнах ЄС. *Вісник Національного університету Львівська політехніка. Юридичні науки*. 2016. № 845. С. 218-224.

Мальський М.М. Міжнародні договори як правова підстава для визнання і виконання рішень українських судів у країнах. *Вісник Національного університету Львівська політехніка. Юридичні науки*. № 825. 2015. С. 101-108.

Мальський М. М. Публічний порядок у транснаціональному виконавчому процесі. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. № 827. 2015. С. 79-84.

Мисишин А.В. Визнання і виконання рішень іноземних юрисдикційних органів в умовах євроінтеграції України в Європейський Союз: дис. ... д.філософ.: 081. Право. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 228 с.

Міжнародний комерційний арбітраж в Україні. Теорія і законодавство під ред. І.Г. Побірченка. Київ, 2007.

Мінченко Д.А. Визнання та виконання рішень іноземних судів: Україна та Англія: дис....к.ю.н. (12.00.03)/ Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.» МОН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ, 2018. 222 с.

Мінченко Д.А. Передумови виникнення та умови реалізації права на визнання та виконання рішень іноземних судів та арбітражу. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2016. № 5. С. 76–81.

Мінченко Д.А. Умови виконання рішень іноземних судів в Англії за нормами загального права. *Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. Правознавство*. 2017. Т. 22. Вип. 1 (30). С. 95-105.

Минченко Д.А. Особенности признания и исполнения решений иностранных судов в Англии согласно нормам общего права. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 5/2. С. 102–108.

Рибак О. С. Виконання доручень судів іноземних держав у цивільному процесі України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2015. 228 с.

Сніжко М. Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей: основні положення та сфера застосування. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 9. С. 128-136.

Фортуна Т. Я. Підстави відмови у визнанні та виконанні рішень іноземних судів в Україні. *Вісник Львівського університету*. 2012. № 31. С. 167-179.

Фортуна Т. Я. Поняття та правова природа визнання та виконання рішень іноземних судів в Україні. *Вісник Львівського університету*. 2011. № 7 (130). С.41–44.

Цірат Г.А. Міжнародний цивільний процес: сучасний стан та перспективи міжнародно-правової уніфікації: монографія. Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2013. 482 с.

Цірат Г.А. Особливості регулювання процедур визнання та виконання

судових рішень в Європейському Союзі. *Європейські перспективи*. 2012. № 4 (2). С. 195–200.

Цувіна Т. А. Визнання та виконання рішень іноземних судів у цивільних справах у контексті практики Європейського суду з прав людини. *Проблеми законності*. 2017. № 138. С. 29-42.

Чучкова Н. О. Міжнародні договори, що регулюють цивільні процесуальні правовідносини за участю іноземних осіб. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 3. С. 109–115.

Самостійна робота по темі 9:

Оскарження в загальних та господарських судах рішень третейських судів і міжнародного комерційного арбітражу, видача наказів на примусове виконання рішень третейських судів. Визнання та надання дозволу на виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу

Питання на самостійне опрацювання:

Форма і зміст заяви про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду, про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, заяви про скасування рішення третейського суду/ міжнародного комерційного арбітражу.

Добровільне виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу про стягнення грошових коштів.

Публічний порядок як юридична категорія в зарубіжних правових системах. Застосування застереження про публічний порядок в Україні.

Теми для рефератів та оглядів судової практики:

1. Зарубіжний досвід застосування застереження про публічний порядок.
2. Підстави відмови у видачі виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду: спірні питання.
3. Судова практика відмови у визнанні та наданні дозволу на примусове виконання рішення третейського суду.
4. Підстави для скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу: актуальна судова практика.
5. Підстави для скасування рішення третейського суду: актуальна судова практика.
6. Судова практика відмови у визнанні та наданні дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.

Нормативні акти та література:

Конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень від 10.06.1958. *Офіційний вісник України*. 2004. № 45. Ст. 3004.

Європейська конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж від 21.04.1961. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_069#Text.

Арбітражний регламент ЮНСІТРАЛ від 15.12.1976 (переглянутий у 2010

році). URL: <https://docs.pca-cpa.org/2015/11/arb-rules-revised-r1.pdf>.

Модельний (Типовий) закон ЮНСІТРАЛ про міжнародний торговельний арбітраж від 21.06.1985. URL: http://www.uncitral.org/pdf/russian/texts/arbitration/ml-arb/07-87000_Ebook.pdf.

Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24.02.1994 № 4002–ХІІ. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4002-12>.

Про третейські суди: Закон України від 11.05.2004 № 1701–ІV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1701-15>.

Господарський процесуальний кодекс в редакції Закону України від 03.10.2017 № 2147-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>.

Цивільний процесуальний кодекс в редакції Закону України від 03.10.2017 № 2147-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>.

Рекомендації Міжнародної ради з комерційного арбітражу щодо тлумачення Нью-Йоркської конвенції 1958 року. URL: https://www.arbitrationicca.org/media/12/78086121165466/judges_guide_nyc_english_2018_reprint.pdf.

Регламент МКАС при ТПП України, затверджений Рішенням Президії Торгово-промислової палати України від 01.01.2018. URL: <https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Reglament-ISAS-pry-TPP-Ukrayiny.pdf>.

Постанова Пленуму Верховного суду України «Про практику розгляду судами клопотань про визнання й виконання рішень іноземних судів та арбітражів і про скасування рішень, постановлених у порядку міжнародного комерційного арбітражу на території України» від 24.12.1999 № 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-99#Text>.

Лист ВССЦКС «Узагальнення про практику розгляду судами справ про оспорювання рішень Міжнародного комерційного арбітражного суду України при Торгово-промисловій палаті України та про визнання та виконання рішень міжнародних та іноземних арбітражів» від 01.09.2015. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=09YUK0B11A>.

Огляд судової практики ВС щодо оскарження рішень третейського суду (2018-2019 р.). URL: https://donetskcci.com/files/pagestatic/oglyad_rishen_tret.pdf.

Огляд практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду у справах щодо оскарження рішень третейських судів та надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів за 2018-2022 роки. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/sud_p_ract/Oglyad_KCS_tret_sud.pdf.

Огляд практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду у справах щодо надання дозволу на виконання рішень міжнародних комерційних арбітражних судів та їх оспорювання / Упоряд.: канд. юрид. наук Д. Д. Луспеник, канд. юрид. наук Ю. В. Черняк; відпов. за вип.: д-р юрид. наук М. М. Шумило. Київ, 2019. Вип. 2. 33 с. URL: https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Oglyad_ICAC.pdf.

Узагальнення практики застосування судами Закону України «Про третейські суди» від 11.02.2009. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n_005700-09.

Альтернативне вирішення цивільно-правових спорів: підручник / за ред. Н. Ю. Голубевої. Одеса : Фенікс, 2021.

Альтернативні способи вирішення спорів: навч. посіб. / М. Я. Білак, Ю. Д. Притика, О. М. Спектор, М. М. Хоменко ; за заг. ред. Ю. Д. Притики. Харків: Право, 2019.

Альтернативні способи вирішення цивільних спорів за законодавством України: навчальний посібник / Верба-Сидор О. Б., Воробель У. Б., Грабар Н. М., Дутко А. О., Юркевич Ю. М.; за ред. канд. юрид. наук, доц. О. Б. Верби-Сидор. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 416с.

Белоусов П.І. Межі дозволеного втручання державного суду в міжнародний арбітраж в Україні: огляд законодавства та судової практики. *Альтернативне вирішення спорів*. 2013. № 1. С. 15-16.

Боярський Є. Д. Умови застосування застереження про публічний порядок в Україні та державах світу. *Університетські наукові записки*. 2013. № 3 (47). С. 204-209.

Заєць А. Проблемні питання визнання і виконання рішень міжнародних комерційних арбітражних судів на території України. *Право України*. 2014. №12. С. 73-74.

Коч О.В. Визнання та примусове виконання рішень іноземних арбітражів в Україні: Деякі проблемні питання. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2015. № 3. С. 65-72

Кравцов С.О. Проблемні питання визнання та виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2013. №6-1. Том 2. С. 52-56.

Международный коммерческий арбитраж: вызовы современности. Сборник статей и докладов. К 25-летию деятельности МКАС при ТПП Украины и развития международного коммерческого арбитража в Украине. К.: 2017. 256 с.

Міжнародні арбітражні читання пам'яті академіка І. Г. Побірченка. Збірник доповідей і статей. Київ, 2019. 88 с.

Навроцька Ю.В. Публічний порядок як юридична категорія в національній і зарубіжних правових системах. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Серія «ПРАВО»*, 2018. Випуск 25. С. 181.

Пільков К. Практика визнання та надання дозволу на примусове виконання арбітражних рішень в Україні. *Право України*. 2014. № 12. С. 78-82.

Подцерковний О. Проблеми втручання судів в арбітражну діяльність у контексті підстав банкрутства та тлумачення «публічного порядку». *Право України*. 2014. № 12. С.50-54.

Теплюк С.М. Застереження про публічний порядок як підстава для відмови у визнанні і виконанні іноземних арбітражних рішень: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03; Нац. акад. наук України, Ін-т д-ви і права імені В.М. Корецького. Київ, 2018. 206 с.

3 ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ

1. Види судових справ, що виникають із сімейних правовідносин.
2. Основні особливості розгляду сімейних справ.
3. Поняття й особливості окремого провадження в цивільному процесі.
4. Розгляд судових справ про розірвання шлюбу.
5. Встановлення судом факту проживання однією сім'єю жінки та чоловіка без реєстрації шлюбу.
6. Розгляд судових справ про надання права на шлюб.
7. Розгляд судових справ про видачу й продовження обмежувального припису.
8. Поняття і види індивідуальних трудових спорів.
9. Суб'єкти індивідуальних трудових спорів.
10. Досудовий порядок вирішення індивідуальних трудових спорів.
11. Предметна юрисдикція в індивідуальних трудових спорах.
12. Строки звернення до суду за вирішенням трудових спорів.
13. Окремі процесуальні питання розгляду трудових спорів у цивільному судочинстві (види проваджень, порядок звернення до суду, учасники процесу).
14. Зміст рішення суду в трудових спорах та особливості його виконання.
15. Докази і доказування в індивідуальних трудових спорах.
16. Позасудовий розгляд спорів у сфері праці.
17. Юрисдикція земельних спорів.
18. Поняття корпоративних спорів. Види корпоративних спорів у практиці господарського судочинства.
19. Юрисдикційність спорів у сфері будівництва.
20. Окремі процесуальні питання розгляду спорів у сфері містобудування (право на подання позову, формулювання позовних вимог).
21. Юрисдикційні питання спорів про визнання правочинів недійсними.
22. Окремі процесуальні аспекти розгляду справ про визнання правочинів недійсними (право на подання позову, учасники, судовий збір).
23. Специфіка обчислення позовної давності у судових спорах про визнання правочинів недійсними, у т.ч. у справах, ініційованих прокуратурою.
24. Умови відкриття провадження у справі про банкрутство.
25. Відсутність спору про право як обов'язкова умова відкриття провадження у справі про банкрутство.
26. Порядок подання заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство.
27. Порядок відкриття провадження у справі про банкрутство.
28. Підготовче засідання суду у справі про банкрутство.
29. Попереднє і підсумкове засідання суду у справі про банкрутство.
30. Питання обґрунтування вимог кредиторів у процедурі банкрутства.
31. Порядок розгляду спорів, стороною в яких є боржник по справі про банкрутство.

32. Поняття, правова природа третейського розгляду спорів і третейських судів.
33. Юрисдикція третейських судів.
34. Види, порядок утворення третейських судів. Третейська угода.
35. Принципи та стадії третейського судочинства.
36. Поняття міжнародного комерційного арбітражу. Види арбітражу.
37. Правова основа міжнародного комерційного арбітражу.
38. Способи державного контролю за діяльністю міжнародного комерційного арбітражу у практиці країн світу.
39. Компетенція міжнародного комерційного арбітражу.
40. Поняття і види арбітражних угод.
41. Загальні правила арбітражного провадження згідно із Законом України «Про міжнародний комерційний арбітраж».
42. Поняття і правова природа медіації. Сфери застосування медіації.
43. Принципи медіації.
44. Права й обов'язки сторін медіації та медіатора.
45. Види медіації.
46. Види рішень третейського суду. Форми судового контролю за рішеннями третейських судів.
47. Порядок оскарження рішення третейського суду.
48. Порядок видачі наказу на примусове виконання рішення третейського суду.
49. Оскарження рішень міжнародного комерційного арбітражу.
50. Визнання та виконання іноземних арбітражних рішень: юрисдикція, загальні процедурні правила.
51. Підстави для відмови у визнанні або у виконанні арбітражного рішення.
52. Застереження про публічний порядок як підстава відмови у визнанні або у виконанні арбітражного рішення.
53. Виконавче провадження як завершальна стадія цивільного/ господарського процесу.
54. Виконавчі документи у цивільному та господарському процесі.
55. Відстрочення або розстрочення виконання рішення, зміна способу та порядку виконання рішення, ухвали, постанови суду.
56. Затвердження мирової угоди у виконавчому провадженні.
57. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця.
58. Зупинення і поворот виконання рішення, постанови господарського суду/ суду.
59. Заміна сторони виконавчого провадження.
60. Звернення стягнення на грошові кошти, що належать іншим особам, та нерухоме майно, право власності на яке не зареєстровано в установленому порядку.
61. Порядок тимчасового обмеження у праві виїзду за межі України.

- 62.Визнання та звернення до виконання рішення іноземного суду: загальні поняття.
- 63.Умови визнання та звернення до виконання рішення іноземного суду, що підлягає примусовому виконанню.
- 64.Клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду: порядок подання та розгляду.
- 65.Умови визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню.
- 66.Процесуальні права й обов'язки іноземних осіб у цивільному та господарському процесі.
- 67.Підсудність цивільних і господарських справ за участю іноземних осіб.
- 68.Судові доручення судів України іноземним судам.
- 69.Виконання в Україні судових доручень іноземних судів.